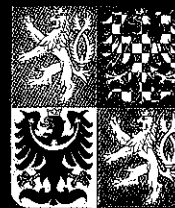

NEJVYŠŠÍ
SOUD
ČESKÉ
REPUBLIKY

3/2000

ročník
LII

Orac

SBÍRKA SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

OBSAH:

Rozhodnutí ve věcech trestních

Hlavní líčení	č. 18
Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru	č. 17
Odměna ustanoveného obhájce	č. 15
Odměna ustanoveného obhájce	č. 16
Tlumočník	č. 19
Vyloučení orgánů činných v trestním řízení	č. 14

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Konkurs	č. 20
Koupě	č. 17
Právní úkony a Pravomoc soudu	č. 19
Rehabilitace	č. 18
Stávka	č. 21
Výkon rozhodnutí	č. 16
Zemědělská půda	č. 22

Sdělení nakladatelství

Vážení čtenáři,

Nakladatelství Orac přistoupilo od letošního ročníku Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek po dohodě s Nejvyšším soudem České republiky k určitým formálním změnám. Jsme k nim vedeni snahou zmodernizovat podobu Sbírky a přizpůsobit ji pružnějším technologickým standardům. Úprava formátu sešitů Sbírky umožní lepší zařazení tohoto trvale používaného zdroje informací do knihoven. Zkvalitněním materiálu a designu obálky jsme vytvořili podmínky pro využití barevné škály. Zmenšení formátu evidenčních karet vyhoví hlasům těch, kteří mají k dispozici lístkovnice pro formát A5, aniž by zabránilo těm, kteří dávají přednost formátu B5 a vedou soubory evidenčních karet delší dobu, aby např. nalepením nového typu karet na čtvrtkový podklad docílili dosavadního efektu. Drobnou změnou grafické úpravy textů jsme zajistili, aby nedocházelo k nadměrnému rozrůstání objemu sešitů. Obsáhlejší sešity připravujeme ve vazbě typu V2 (se hřbetem), která je kvalitnější a estetičtější při zařazování publikace do knihovny uživatele.

Uvedená opatření, která mj. souvisejí také se změnami našich hlavních výrobních a distribučních partnerů, neovlivnila prodejní cenu Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Těm, kterým přinesla drobnější práci navíc nebo dílčí problém (především části odběratelů evidenčních karet), se omlouváme a věříme, že zlepšení, kterých bylo takto dosaženo, rozhodně převažují. Všem uživatelům Sbírky přejeme, aby je práce s touto významnou pomůckou uspokojovala a přinášela jim potřebné informace.

Nakladatelství Orac

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

Uveřejnění článku v denním tisku, ve kterém se soudce odvolacího soudu před rozhodnutím o odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně vyjadřuje v tom smyslu, zda takový rozsudek je či není správný, je způsobilé vyvolat pochybnost o jeho objektivitě a nestrannosti. Jestliže soudce skutečně poskytl novináři takový rozhovor, jde o pochybnost, jež je důvodem pro vyloučení soudce z úkonů trestního řízení pro jeho vztah k věci (§ 30 odst. 1 tr. ř.) bez ohledu na to, zda publikovaná citace odpovídá skutečnému vyjádření soudce, jak je učinil při rozhovoru s autorem článku.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15. 9. 1999
sp. zn. 7 Nd 310/99)

Nejvyšší soud České republiky k stížnosti obviněného potom, co povolil navrácení lhůty k podání stížnosti, zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 3. 1999 sp. zn. 7 To 31/99 a sám rozhodl tak, že předsedkyně senátu Vrchního soudu v Praze JUDr. J. M. je vyloučena z vykonávání úkonů trestního řízení v trestní věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 1 T 31/95.

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením bylo podle § 30 odst. 1, 2 tr. ř. rozhodnuto, že předsedkyně senátu Vrchního soudu v Praze JUDr. J. M. není vyloučena z vykonávání úkonů trestního řízení v trestní věci obžalovaného I. J. a spol. vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 1 T 31/95.

Proti tomuto usnesení podal obžalovaný I. J. stížnost, v níž poukázal na to, že v tisku bylo publikováno takové vyjádření JUDr. J. M., jehož obsah svědčí o její podjatosti. Namítl, že správně měla být JUDr. J. M. vyloučena z vykonávání úkonů trestního řízení v projednávané věci. Navrhl, aby napadené usnesení bylo zrušeno a aby bylo rozhodnuto, že JUDr. J. M. je vyloučena.

Nejvyšší soud se především zabýval otázkou, zda stížnost proti napadenému usnesení je přípustná. V této souvislosti je nutno poznamenat, že v usnesení je uvedeno poučení, podle něhož stížnost není přípustná. Vrchní soud v Praze toto poučení učinil s odkazem na druhou větu ustanovení § 141 odst. 2 tr. ř. Uvedené poučení je však nesprávné.

JUDr. J. M. je předsedkyně senátu, jemuž u Vrchního soudu v Praze připadlo rozhodnout o odvolání státního zástupce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 7. 10. 1998 sp. zn. 1 T 31/95. Vrchní soud v Praze o návrhu obžalovaného I. J. na vyloučení JUDr. J. M. rozhodl ve stadiu odvolacího řízení, a to v senátě, jehož předsedkyní byla JUDr. J. M. Podle ustanovení § 141 odst. 2, věty druhé, tr. ř. usnesení soudu lze stížností napadnout jen v těch případech, kde to zákon výslovně při-

pouští a jestliže rozhoduje ve věci v prvním stupni. Stížnost proti rozhodnutí o vyloučení soudce zákon připouští v ustanovení § 31 odst. 2 tr. ř. Vrchní soud v Praze byl soudem druhého stupně ve věci samé, tj. pokud jde o podanou obžalobu, a jako soud druhého stupně měl rozhodnout o odvolání státního zástupce proti rozsudku Městského soudu v Praze. Pokud však jde o dílčí otázku týkající se vyloučení JUDr. J. M., rozhodoval v této věci poprvé a navíc v senátě, jehož je JUDr. J. M. předsedkyní.

Podle čl. 10 Ústavy ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem. K mezinárodním smlouvám, které má ustanovení čl. 10 Ústavy na mysli, patří Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.). Podle ustanovení čl. 6 odst. 1 Úmluvy každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Z citovaného ustanovení tedy vyplývá mimo jiné právo obžalovaného I. J. na to, aby jeho věc byla projednána spravedlivě. Právo obžalovaného na spravedlivý proces ovšem nemůže být zaručeno za podmínek, kdy obžalovaný vznese námitku podjatosti předsedkyně senátu odvolacího soudu a kdy o této námitce bez možnosti řádného opravného prostředku rozhodne senát odvolacího soudu, jemuž předsedá soudkyně, proti které námitka podjatosti směřuje. Vyloučit možnost přezkoumání takového rozhodnutí soudem vyššího stupně by se evidentně přičilo zásadám spravedlivého procesu ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

K tomu lze jen dodat, že pokud by za uvedených okolností byl opravný prostředek obžalovaného pokládán za nepřipustný, bylo by to též zjevným porušením jeho práva na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (k tomu viz nálezy Ústavního soudu ze dne 9. 7. 1998 sp. zn. III. ÚS 86/98).

Z těchto důvodů Nejvyšší soud bez ohledu na poučení uvedené v napadeném usnesení považoval stížnost obžalovaného I. J. za přípustnou.

Nejvyšší soud zjistil, že obžalovaný I. J. podal stížnost opožděně, tedy po uplynutí třídní lhůty od oznámení usnesení (§ 143 odst. 1 tr. ř.). Obžalovanému bylo usnesení oznámeno tím, že jeho opis byl dne 28. 5. 1999 doručen obhájci (§ 137 odst. 1, 2 tr. ř.). Obžalovaný podal stížnost prostřednictvím obhájce podáním, které bylo obhájcem osobně doručeno Městskému soudu v Praze dne 31. 5. 1999 s tím, že bylo adresováno Nejvyššímu soudu. Podle § 143 odst. 1 tr. ř. se stížnost podává u orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje, a to do tří dnů od oznámení usnesení. Orgánem, proti jehož usnesení směřuje stížnost obžalovaného I. J., je Vrchní soud v Praze. Z hlediska ustanovení § 143 odst. 1 tr. ř. tedy stížnost měla být v třídní lhůtě od oznámení usnesení podána u Vrchního soudu v Praze a nikoli u Městského soudu v Praze. Podle § 60 odst. 4 písm. a) tr. ř. je lhůta zachována též tehdy, jestliže podání bylo ve lhůtě dáno na poštu a adresováno soudu, u něhož má být podáno nebo který má ve věci rozhodnout. V zákonné třídní lhůtě bylo sice podání obžalovaného adresováno Nejvyššímu soudu jako soudu, který má o stížnosti rozhodnout,

avšak nestalo se to tím, že by podání bylo dáno na poštu. Podání obžalovaného, jehož obsahem je stížnost, došlo Nejvyššímu soudu teprve dne 5. 8. 1999, kdy mu bylo předloženo Městským soudem v Praze. Pro posouzení otázky, zda obžalovaný podal stížnost v zákonné lhůtě, je za těchto okolností rozhodný jednak den, kdy obhájci byl doručen opis napadeného usnesení, tj. 28. 5. 1999, a jednak den, kdy podání obsahující stížnost bylo skutečně předloženo Nejvyššímu soudu, tj. 5. 8. 1999. Z toho je patrné, že stížnost byla podána opožděně.

Nejvyšší soud však nemohl pominout, že obžalovaný nebyl v napadeném usnesení poučen o tom, že stížnost je přípustná, ani o tom, kde a v jaké lhůtě se stížnost podává. Pokud stížnost prostřednictvím obhájce podal u Městského soudu v Praze, je to logicky vysvětlitelné tím, že tento soud mu doručil napadené usnesení, u tohoto soudu se nacházel příslušný trestní spis a tento soud v době podání stížnosti konal řízení ve věci samé (řízení se nacházelo ve stadiu konání hlavního líčení). Za tohoto stavu Nejvyšší soud dospěl k závěru, že obžalovaný, resp. jeho obhájce zmeškal lhůtu k podání stížnosti z důvodů, které je možno považovat za závažné důvody ve smyslu § 61 odst. 1 tr. ř. Proto Nejvyšší soud umožnil obžalovanému, aby prostřednictvím obhájce podle § 61 odst. 1 tr. ř. požádal o navrácení lhůty. Přípis, jímž Nejvyšší soud vyrozuměl obhájce obžalovaného o opožděném podání stížnosti a o tom, kde musí být stížnost podána, aby byla zachována zákonná lhůta k jejímu podání, byl obhájci doručen dne 6. 9. 1999. Doručením uvedeného přípisu Nejvyššího soudu obhájci odpadla překážka, pro kterou byla zmeškána lhůta k podání stížnosti. V třídní lhůtě od pominutí překážky (§ 61 odst. 1 tr. ř.) obžalovaný prostřednictvím obhájce požádal o navrácení lhůty k podání stížnosti a s touto žádostí spojil opětovně podání stížnosti.

Nejvyšší soud z podnětu této žádosti povolil obžalovanému I. J. navrácení lhůty k podání stížnosti proti usnesení Vrchního soudu v Praze. Vycházel přitom ze zjevné skutečnosti, že obžalovaný zmeškal zákonnou lhůtu jen proto, že se mu v napadeném usnesení nedostalo poučení o tom, že stížnost je přípustná, ani o tom, kde a v jaké lhůtě se stížnost podává.

Za tohoto stavu Nejvyšší soud přezkoumal podle § 147 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení i řízení, které mu předcházelo, a dospěl k následujícím závěrům:

S napadeným usnesením lze souhlasit v tom směru, že na straně JUDr. J. M. nebyl dán důvod k tomu, aby byla vyloučena podle § 30 odst. 2 tr. ř. V tomto ohledu Vrchní soud v Praze správně vysvětlil, že pokud se JUDr. J. M. podílela na rozhodování o vazbě obžalovaného I. J., nestalo se tak ve stadiu přípravného řízení, tj. před podáním obžaloby, nýbrž ve stadiu soudního řízení, tj. po podání obžaloby, byť v souvislosti s rozhodnutím, jímž byla věc vrácena státnímu zástupci k došetření.

Nejvyšší soud se však nemohl ztotožnit s tím, že JUDr. J. M. není vyloučena podle § 30 odst. 1 tr. ř. Podle tohoto ustanovení je z vykonávání úkonů trestního řízení vyloučen soudce, u něhož lze mít pochybnosti, že pro poměr k projednávané věci nebo osobám, jichž se úkon přímo dotýká, k jejich obhájcům, zákonným zástupcům

a zmocněncům, nebo pro poměr k jinému orgánu činnému v trestním řízení nemůže nestranně rozhodovat. Obžalovaný I. J. navrhl vyloučení JUDr. J. M. proto, že v deníku M. byl dne 8. 10. 1998, tedy následujícího dne po vyhlášení rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 7. 10. 1998 sp. zn. 1 T 31/95, jímž byli obžalováni I. J., T. J. a M. K. zproštěni obžaloby, publikován článek, v němž bylo citováno vyjádření JUDr. J. M. k tomuto rozsudku. Obžalovaný dovozoval podjatost JUDr. J. M. v podstatě z toho, že její vyjádření bylo kritikou rozsudku Městského soudu v Praze, že z tohoto jejího vyjádření bylo zřejmé, že rozsudek pokládá za nesprávný, že uvedený postoj zaujala bez znalosti spisu a že za takové situace nemohla nestranně rozhodovat o odvolání státního zástupce proti rozsudku.

V odůvodnění napadeného usnesení je uvedeno, že JUDr. J. M. se od obsahu uveřejněného článku ostře distancuje. Dále z odůvodnění napadeného usnesení plyne, že JUDr. J. M. byla redaktorkou telefonicky kontaktována bezprostředně po skončení jednání městského soudu, a to dotazem na význam procesního postavení svědka, a že celá záležitost byla mediálně zkreslena. Toto zkreslení spočívá podle odůvodnění napadeného usnesení v tom, že byla použita interpretace předchozího rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 9. 1997 sp. zn. 7 To 35/97, a to pokud jde o tuto část uveřejněného článku: Podle našeho názoru soudce H. nesprávně hodnotil předložené důkazy. Posuzoval je tak, že to bylo vždy ve prospěch I. J., T. J. a M. K., a naopak v neprospěch šesti mužů, kteří už byli v této cause odsouzeni, řekla soudkyně Vrchního soudu v Praze J. M.

Je však třeba dodat, že Vrchní soud v Praze v odůvodnění napadeného usnesení necitoval spornou část uveřejněného článku úplně, neboť následuje další text tohoto znění: „... řekla soudkyně Vrchního soudu v Praze J. M., která byla rozhodnutím svého kolegy H. viditelně zaskočena. Opravdu je osvobodil? Všechny tři? Vždyť tam byli dva svědci, kteří svědčili proti němu. Ti hoši byli odsouzeni, neměli tedy co ztratit a navíc jim za křivou výpověď hrozila sankce. Podle mého názoru tedy říkali pravdu, dodala soudkyně, která J. causu dostane opět na stůl.“ Vezme-li se v úvahu i tato část uveřejněného článku, vyznívá v něm citace vyjádření JUDr. J. M. jako celek tím způsobem, že jde o určité hodnocení správnosti rozsudku Městského soudu v Praze vyhlášeného dne 7. 10. 1998.

Bez ohledu na to, jak se JUDr. J. M. skutečně vyjádřila v telefonickém rozhovoru s redaktorkou, která byla autorkou uveřejněného článku, zůstává skutečností, že obsahem článku byla taková citace vyjádření JUDr. J. M. k rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 7. 10. 1998, která objektivně vyznívala tak, že JUDr. J. M. považuje rozsudek za nesprávný.

Nejvyšší soud si je vědom toho, že v České republice dosud nebyla kodifikována etická pravidla výkonu soudcovské funkce, avšak za nepochybnitelnou část jejich neepsané formy považuje to, že soudce se veřejně předem nevyjadřuje žádným hodnotícím způsobem k věci, v níž má rozhodnout. Z toho vyplývá, že soudce odvolacího soudu se před rozhodnutím o odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně ve-

řejně nevyjadřuje v tom smyslu, zda rozsudek je či není správný. Takové vyjádření samo o sobě totiž je způsobilé vyvolat pochybnost o objektivitě a nestrannosti soudního rozhodování.

Jestliže v tisku byly publikovány citace vyjádření předsedkyně senátu Vrchního soudu v Praze JUDr. J. M. vyznívající tak, že JUDr. J. M. považuje rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 7. 10. 1998 za nesprávný, byla již touto okolností samotnou vyvolána situace, která může zpochybnit nepodjatost této soudkyně. Jestliže soudkyně takový hodnotící rozhovor skutečně poskytla, pak bez ohledu na to, zda publikovaná citace jejího vyjádření odpovídá či neodpovídá tomu, co v telefonickém rozhovoru s autorkou článku skutečně řekla, vznikl v důsledku publikace článku mezi JUDr. J. M. a projednávanou trestní věcí takový poměr, který sám o sobě je způsobilý vzbudit pochybnost, že tato soudkyně nemůže ve věci nestranně rozhodovat, jak to má na mysli ustanovení § 30 odst. 1 tr. ř.

Z těchto důvodů byl opodstatněný návrh obžalovaného I. J. na vyloučení JUDr. J. M. podle § 30 odst. 1 tr. ř. Důvodná je také stížnost obžalovaného proti usnesení, jímž Vrchní soud v Praze rozhodl, že JUDr. J. M. není vyloučena.

Nejvyšší soud proto z podnětu stížnosti obžalovaného I. J. zrušil napadené usnesení a sám rozhodl tak, že JUDr. J. M. je podle § 30 odst. 1 tr. ř. vyloučena.

Obžalovaný ve stížnosti namítal také to, že kromě trestního stíhání ve věci, v níž podal stížnost, je proti němu odděleně vedeno další trestní stíhání v jiné věci. Vyjádřil názor, že o obou věcech by se mělo konat společné řízení a že oddělené vedení dvou samostatných řízení je v rozporu se zákonem a s Listinou základních práv a svobod. K tomu považuje Nejvyšší soud za potřebné uvést pouze to, že předmětem jeho přezkumu podle § 147 odst. 1 tr. ř. byla správnost výroku napadeného usnesení, jímž bylo rozhodnuto o návrhu obžalovaného na vyloučení JUDr. J. M., a řízení, které tomtoto usnesení předcházelo, tj. řízení vyvolané podáním návrhu na vyloučení uvedené soudkyně. Předmětem přezkumu proto nemohla být zákonnost postupu spočívajícího v tom, že obžalovaný je odděleně stíhán ve dvou samostatných řízeních.

Snížení mimosmluvní odměny o 10 % podle § 15a vyhl. č. 177/1996 Sb., ve znění vyhl. č. 235/1977 Sb. (advokátní tarif), se týká celkové částky mimosmluvní odměny. To znamená, že v případě uvedeném v § 12 odst. 4 advokátního tarifu se nejdříve provede snížení mimosmluvní odměny o 20 % a teprve poté se takto vypočtená celková částka mimosmluvní odměny sníží postupem podle § 15a advokátního tarifu.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 5. 1999 sp. zn. 8 To 48/99)

Vrchní soud v Praze ke stížnosti obhájkyne obžalovaného JUDr. B. B. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. 3. 1999 sp. zn. 45 T 17/98 o odměně obhájce a znovu o ní rozhodl.

Z odůvodnění:

Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 30. 3. 1999 sp. zn. 45 T 17/98 byla obhájce obžalovaného JUDr. B. B. podle § 151 odst. 3 tr. ř. přiznána za obhajobu obžalovaného A. S. odměna v celkové výši 395 250 Kč a dále paušální náhrada hotových výdajů ve výši 5700 Kč. Soud prvního stupně ve výroku specifikoval jednotlivé položky úkonů právní služby a jejich výši.

Proti tomuto usnesení podala obhájkyne včas stížnost. V odůvodnění stížnosti namítla, že soud prvního stupně pochybil tím, že pro výpočet hodnoty úkonů právní služby použil nesprávný postup a že u tří položek sice správně přiznal délku doby úkonu právní služby, nesprávně však vypočetl výši odměny.

Vrchní soud v Praze přezkoumal napadené usnesení a shledal, že stížnost je důvodná.

Při výpočtu výše odměny za jednotlivé úkony právní služby nelze postupovat tak, že od součtu tarifní hodnoty jednotlivých trestných činů (při vícečinném souběhu) se paušálně odečte částka 30 % (20 % podle § 12 odst. 4 plus 10 % podle § 15a vyhl. č. 177/1996 Sb. – dále jen advokátní tarif), jak to provedl soud prvního stupně. Správný je postup uvedený ve stížnosti, tedy, že od součtu tarifních hodnot jednotlivých trestných činů se nejprve odečte podle § 12 odst. 4 advokátního tarifu 20 %, protože se jedná o vícečinný souběh. Až výsledná částka je pak základem pro snížení odměny o 10 % podle § 15a advokátního tarifu (ve znění vyhl. č. 235/1997 Sb.).

Protože ve zmíněné právní normě není výslovně uvedeno, jakým způsobem má být při výpočtu postupováno, tedy zda má být 10 % podle § 15a advokátního tarifu odečítáno už od hodnot uvedených v § 10 nebo od hodnot vypočtených po snížení podle § 12 odst. 4, je třeba vycházet ze systematického řazení předmětné vyhlášky. Pokud by totiž zákonodárce měl v úmyslu snížení tarifních hodnot uvedených v § 10 advokátního tarifu, nepochybně by novelou ze dne 25. 9. 1997 novelizoval toto ustanovení. Protože však zákonodárce ustanovení o snížení mimosmluvní odměny umís-

Č. 15

til až do ustanovení § 15a advokátního tarifu, tedy až mezi ustanovení přechodná a závěrečná, má soud zato, že měl na mysli snížení celkové mimosmluvní odměny za úkony právních služeb.

Stížnostní soud se ztotožnil i s další námitkou stěžovatelky v tom, že došlo k nesprávnému přiznání odměny, když v napadeném usnesení je sice správně uvedený čas trvání úkonu, nesprávně je však aplikováno ustanovení § 11 odst. 1 písm. g) advokátního tarifu tím, že je obhájce přiznána nižší odměna neodpovídající deklarované délce trvání úkonu.

V souladu se shora uvedeným právním názorem pak stížnostní soud po zrušení napadeného usnesení rozhodl ve věci sám tak, že jednotlivé položky upravil.

Č. 16

Č. 16

Závěrečnou řeč obhájce vypracovanou v písemné formě nelze pokládat za „písemné podání soudu týkající se věci samé“ ve smyslu § 11 odst. 1 písm. d) vyhl. č. 177/1996 Sb., ve znění vyhl. č. 235/1997 Sb. (advokátní tarif), a proto za tento úkon obhájce nenáleží odměna.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 5. 1999 sp. zn. 8 To 59/99)

Vrchní soud v Praze zrušil k stížnosti obhájce JUDr. L. L. usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 21. 4. 1999 sp. zn. 8 T 40/96 a znovu stanovil odměnu a náhradu hotových výdajů.

Z o d ů v o d n ě n í :

Usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 21. 4. 1999 sp. zn. 8 T 40/96 byla obhájce obžalovaného JUDr. L. L. stanovena podle § 151 odst. 3 tr. ř. odměna a náhrada hotových výdajů v celkové výši 14 775 Kč.

Proti tomuto usnesení podal obhájce JUDr. L. L. včas stížnost. Stížnost neodůvodnil.

Vrchní soud v Praze přezkoumal napadené usnesení a shledal, že stížnost je částečně důvodná. Zároveň však shledal, že jedna z přiznaných položek za úkon právní služby přiznána být neměla. Toto pochybení však nelze pouze z podnětu stížnosti obhájce napravit, protože by se jednalo o rozhodnutí v jeho neprospěch, což ustanovení § 150 odst. 1 tr. ř. nepřipouští.

K jednotlivým položkám v napadeném usnesení zaujal stížnostní soud mimo jiné následující stanovisko:

Pod položkou „písemný závěrečný návrh § 11 odst. 1 písm. d)“ přiznal soud prvního stupně odměnu ve výši 2800 Kč. Tento postup je chybný. Písemný závěrečný návrh nemá charakter písemného podání soudu, jak je uvedeno v § 11 odst. 1 písm. d) vyhl. č. 177/1996 Sb., ve znění vyhl. č. 235/1997 Sb. (advokátní tarif). Trestní řád žádný takový institut nezná a samotný charakter tohoto podání je naprosto rozdílný od jiných listin podávaných k soudu. Písemný závěrečný návrh není ničím jiným než a) prostředkem k zajištění přesné protokolace závěrečné řeči obhájce, b) prostředkem k usnadnění protokolace, c) pomůckou obhájce. Se založením písemného závěrečného návrhu trestní řád nespojuje žádné procesní následky, nezavazuje soud k rozhodnutí o něm ani k tomu, jak s ním má naložit. Pokud je takový písemný návrh předložen, zakládá se podle ustálené praxe do spisu a stává se součástí protokolu o hlavním líčení.

Další přiznanou položkou je obhajoba při hlavním líčení u krajského soudu. Soud prvního stupně sečetl dobu trvání úkonu dne 19. 2. 1997 a dospěl k závěru, že se jedná pouze o jeden úkon. Ani tento postup není správný. První část úkonu totiž

Č. 16

skončila podle soudu prvního stupně v 10.10 hod. a úkon pokračoval až ve 14.00 hod. S ohledem na délku přerušení úkonu, která vysoko převyšuje judikaturou uznávanou hranici 30 minut, a i s ohledem na to, že soud prvního stupně přiznal za tuto dobu náhradu za promeškaný čas, má stížnostní soud zato, že se jedná o dva samostatné úkony právní služby podle § 11 odst. 1 písm. g) advokátního tarifu.

Stížnostní soud se pak blíže zabýval dalšími částmi napadeného usnesení.

Č. 17

Č. 17

Za neoprávněné bránění v užívání domu nebo bytu ve smyslu § 249a odst. 2 tr. zák. je třeba považovat i případ, kdy se dosavadní nájemce domu či bytu po skončení nájmu odmítne vystěhovat a dům nebo byt vyklidit a vyklizený ho předat vlastníkovi. To platí bez ohledu na skutečnost, zda se chce vlastník domu nebo bytu do něj po skončení dosavadního nájmu sám (resp. se svou rodinou) nastěhovat, nebo zda dům či byt hodlá dále pronajmout novému nájemci. Užívání domu nebo bytu jejich vlastníkem nelze omezovat jen na bydlení; užíváním domu nebo bytu se rozumí rovněž oprávnění vlastníka přenechat předmět svého vlastnictví (byt, dům) do pronájmu jiné osobě za úplatu (nájemné) a využít i tímto způsobem užitných vlastností domu nebo bytu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 3. 1999 sp. zn. 5 Tz 29/99)

Nejvyšší soud České republiky zrušil ke stížnosti pro porušení zákona usnesení obvodní státní zástupkyně ze dne 27. 10. 1998 sp. zn. 1 Zt 812/98 a obvodní státní zástupkyně pro Prahu 3 přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednala a rozhodla.

Z odůvodnění:

Dne 14. 4. 1998 bylo ve věci obviněného L. Z., stíhaného jako uprchlého, sděleno obvinění pro trestný čin neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 249a odst. 2 tr. zák., jehož se měl dopustit tím, že od 30. 4. 1995 do doby sdělení obvinění bez právního důvodu užíval v P. byt IV. kategorie, sestávající z jednoho pokoje a kuchyně s příslušenstvím, tento byt i přes rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 sp. zn. 18 C 105/96 odmítl vyklidit a neoprávněně tak bránil majitelce domu PhDr. G. V. s bytem disponovat.

Usnesením státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 3 ze dne 27. 10. 1998 sp. zn. 1 Zt 812/98 bylo podle § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. zastaveno trestní stíhání obviněného L. Z. pro výše uvedené jednání. Toto rozhodnutí odůvodnila státní zástupkyně poukazem na výsledky provedeného vyšetřování, z nichž vyplývá, že majitelka domu PhDr. G. V. má trvalé bydliště v Praze 6. Podle názoru státní zástupkyně je k naplnění skutkové podstaty trestného činu podle § 249a odst. 2 tr. zák. třeba, aby pachatel oprávněné osobě v užívání bytu (domu nebo nebytového prostoru) neoprávněně bránil, s tím, že oprávněnou osobou je především vlastník domu, bytu nebo nebytového prostoru, pokud je zároveň uživatelem. To v daném případě podle přesvědčení státní zástupkyně splněno není. Majitelka domu je užívatelkou bytu v Praze 6, nikoli bytu, o který v této trestní věci jde. Státní zástupkyně je přesvědčena, že je třeba dát za pravdu obhajobě, podle níž není naplněn znak „neoprávněného bránění“, protože ten se musí vztahovat pouze k rušení výko-

Č. 17 nu užívacího práva oprávněné osoby. V daném případě státní zástupkyně neshledává v jednání obviněného trestný čin podle § 249a odst. 2 tr. zák., proto rozhodla o zastavení trestního stíhání, a to mimo jiné i s poukazem na rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 sp. zn. 18 C 105/96, usnesení téhož soudu sp. zn. 23 E 837/97 a výpořád Ing. Z. K., pracovníka společnosti B. Z těchto důkazů vyplývá, že spor týkající se bytu v Praze 3 byl vyřešen cestou občanskoprávní. Usnesení obvodní státní zástupkyně pro Prahu 3 ze dne 27. 10. 1998 sp. zn. 1 Zt 812/98 nabylo právní moci dne 6. 11. 1998.

Proti tomuto usnesení státní zástupkyně podal dne 16. 2. 1999 ministr spravedlnosti stížnost pro porušení zákona v neprospěch obviněného L. Z. Vytkl v ní, že napadeným rozhodnutím byl porušen zákon v ustanovení § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. ve prospěch obviněného. Ministr spravedlnosti upozornil na to, že státní zástupkyně nesprávně vyložila pojem oprávněné osoby ve vztahu k užívání domu a bytu ve smyslu ustanovení § 249a odst. 2 tr. zák. a podle jeho názoru nevzala v úvahu, že oprávnění užívat je součástí vlastnického práva a že vlastník domu a bytu je zároveň jejich oprávněným uživatelem. Proto ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil vytýkané porušení zákona, aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadené rozhodnutí a aby dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud České republiky na podkladě podané stížnosti pro porušení zákona přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného rozhodnutí, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a zjistil, že zákon porušen byl ve prospěch obviněného L. Z., a to v podstatě z toho důvodu, který uvádí stížnost pro porušení zákona.

Trestného činu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 249a odst. 2 tr. zák. se dopustí, kdo oprávněné osobě v užívání domu, bytu nebo nebytového prostoru neoprávněně brání. Je nepochybné, že oprávněnou osobou v tomto smyslu může být i vlastník bytu či domu, protože součástí vlastnického práva podle § 123 obč. zák. je oprávnění vlastníka předmět svého vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užitky a nakládat s ním. Užíváním se zde rozumí oprávnění vlastníka využít všech užitných vlastností věci za tím účelem, aby realizoval své zájmy a potřeby, ať již ve formě individuální spotřeby či podnikatelské spotřeby. Vlastník domu či bytu je chráněn ustanovením § 249a odst. 2 tr. zák. především tehdy, když dům nebo byt užívá tím způsobem, že v něm sám skutečně bydlí. To ovšem neznamená, že by snad v jiných případech nebylo citovaným ustanovením chráněno užívací právo vlastníka domu nebo bytu a že se jeho ochrana vyčerpává toliko v případě, jestliže v bytě či domě též bydlí, nebo zde má alespoň trvalý pobyt.

Součástí oprávnění užívat dům nebo byt jsou nepochybně též aktivity vlastníka domu či bytu směřující k tomu, aby si svůj dům nebo byt předtím, než se do něj nastěhuje sám nebo někdo jiný, přizpůsobil vlastním potřebám, potřebám své domácnosti nebo potřebám nového nájemce, jemuž dům či byt hodlá pronajmout. Užíváním domu nebo bytu je třeba totiž rozumět i oprávnění vlastníka přenechat předmět svého vlastnictví (byt, dům) do pronájmu jiné osobě za úplatu (nájemné) a využít i tímto způso-

Č. 17 hem užitných vlastností domu nebo bytu. Za neoprávněně bránění v užívání domu nebo bytu je proto třeba považovat i případ, kdy jejich dosavadní nájemce po skončení nájmu tím, že se odmítne vystěhovat a dům či byt vyklidit, brání vlastníkovu domu nebo bytu v tom, aby vůbec mohl realizovat své právo k užívání předmětu vlastnictví v uvedeném smyslu. To platí bez ohledu na skutečnost, zda se chce vlastník domu nebo bytu do něj po skončení dosavadního nájmu sám (resp. se svou rodinou) nastěhovat, nebo zda dům či byt hodlá dále pronajmout novému nájemci. Jinak by nebyla dostatečně sankcionována povinnost ostatních osob umožnit vlastníkovu, pokud právo na bydlení ve svém domě nebo bytě dočasně převedl na jinou osobu, aby se mohl ujmout výkonu užívacího práva jako součásti vlastnického práva. Užívání domu nebo bytu jako součást vlastnického práva k nim proto nelze ztotožňovat – jak to učinila v napadeném usnesení státní zástupkyně – s tím, že vlastník ve svém domě nebo bytě skutečně bydlí. Tím spíše nemůže mít právní význam, zda je v domě či bytě přihlášen k pobytu, resp. že má trvalé bydliště v jiném bytě.

V posuzované věci je přitom z dosud opatřených důkazů zřejmé, že obviněnému skončil nájemní poměr týkající se předmětného bytu dnem 30. 4. 1995. Tímto dnem obviněnému zanikl právní důvod k užívání bytu a vznikla mu povinnost byt vyklidit a předat ho pronajímateli (vlastníkovi) bytu. Tato skutečnost ostatně vedla k vydání rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 11. 3. 1997 sp. zn. 18 C 105/96, podle něhož byl obviněný L. Z. povinen vyklidit předmětný byt a vyklizený byt předat jeho vlastníku – PhDr. G. V. do 15 dnů od právní moci tohoto rozsudku. Rozsudek nabylo právní moci dnem 2. 7. 1997, a protože obviněný uvedenou povinnost dobrovolně nesplnil, musela se PhDr. G. V. domáhat splnění této povinnosti v exekučním řízení, v jehož rámci došlo k nařízení výkonu výše uvedeného rozhodnutí, a to usnesením Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 18. 11. 1997 sp. zn. 23 E 837/97, které nabylo právní moci dne 13. 12. 1997. Z uvedeného je patrné, že obviněný L. Z. po skončení nájmu předmětného bytu dobrovolně nesplnil svoji povinnost – navíc citovaným rozsudkem výslovně konstatovanou – k vyklizení bytu a jeho předání vlastníkovu bytu, a tím mu neoprávněně bránil v dalším využívání bytu. To platí, jak již bylo konstatováno, bez ohledu na skutečnost, k jakému účelu hodlal vlastník předmětný byt využít, tedy zda ke své individuální spotřebě, pokud by se do něj nastěhoval a nadále v něm bydlel, nebo zda šlo o využití bytu k podnikatelské spotřebě, pokud by ho pronajal dalšímu nájemci. Vzhledem k tomu neobstojí tvrzení obsažené v odůvodnění napadeného rozhodnutí státní zástupkyně, podle něhož není naplněn znak „neoprávněného bránění“, který se musí vztahovat pouze k rušení výkonu užívacího práva oprávněné osoby. Jak bylo vyloženo výše, je zde jednak osoba oprávněná k užívání předmětného bytu, tj. PhDr. G. V., jako vlastník bytu, a jednak i jednání, které lze posoudit jako neoprávněně bránění v užívání bytu, spočívající v tom, že obviněný odmítl vyklidit předmětný byt a vyklizený byt předat vlastníkovu bytu. Nejvyšší soud ovšem nehodlá v tomto směru předjímat definitivní závěr v otázce, zda obviněný L. Z. naplnil všechny znaky trestného činu neoprávněného zásahu do prá-

va k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 249a odst. 2 tr. zák., včetně znaku materiálního (§ 3 odst. 2 a 4 tr. zák.), neboť to musí být předmětem dalšího posouzení v rámci přípravného řízení. V této souvislosti je třeba upozornit, že trestnímu stíhání pro uvedený trestný čin nebrání, byl-li spor mezi vlastníkem předmětného bytu a jeho dosavadním nájemcem řešen též výše uvedeným způsobem v občanskoprávním řízení; tato skutečnost sama o sobě neznámá, že by nemohlo jít o trestný čin. Na druhé straně je nezbytné pečlivě zvažovat stupeň nebezpečnosti takového činu pro společnost, zejména s ohledem na dobu, po kterou bránění trvalo, na důvody, které k tomu vedly, a následky tím způsobené vlastníkově domu nebo bytu.

Jestliže i přes všechny zmíněné skutečnosti obvodní státní zástupkyně pro Prahu 3 vydala usnesení ze dne 27. 10. 1998 sp. zn. 1 Zt 812/98, proti kterému směřuje stížnost pro porušení zákona, nezbylo, než aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil porušení zákona. K tomuto porušení došlo v ustanovení § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. ve vztahu k ustanovení § 249a odst. 2 tr. zák., podle nichž státní zástupkyně postupovala. Z výše uvedeného je patrné, že zákon byl porušen ve prospěch obviněného L. Z., protože státní zástupkyně zastavila trestní stíhání proti němu vedené s poukazem na nesprávný výklad skutkové podstaty trestného činu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru, přičemž důvod, na němž bylo založeno napadené rozhodnutí, nemohl vést k zastavení trestního stíhání obviněného. Jelikož stížnost pro porušení zákona byla podána ve lhůtě do šesti měsíců od právní moci napadeného usnesení a byly splněny i další podmínky ve smyslu ustanovení § 272 tr. ř., Nejvyšší soud podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení obvodní státní zástupkyně pro Prahu 3 ze dne 27. 10. 1998 sp. zn. 1 Zt 812/98, a to včetně případných rozhodnutí, která na zrušené usnesení obsahově navazují, pokud jeho zrušením pozbyla podkladu. Vzhledem k tomu, že je nutno učinit ve věci rozhodnutí nové, přikázal Nejvyšší soud podle § 270 odst. 1 tr. ř. obvodní státní zástupkyni pro Prahu 3, aby věc znovu projednala a rozhodla. Jejím úkolem bude pokračovat v trestním řízení proti obviněnému L. Z. na podkladě sděleného obvinění, znovu právně posoudit jednání obviněného a učinit jiné rozhodnutí v přípravném řízení, které přichází v úvahu. Přitom je vázána právním názorem vysloveným v tomto rozhodnutí o stížnosti pro porušení zákona (§ 270 odst. 4 tr. ř.). Kromě toho bude třeba opětovně zhodnotit, zda jsou i nadále splněny podmínky pro konání řízení proti uprchlému podle § 302 a násl. tr. ř., byl-li ani v řízení o stížnosti pro porušení zákona se nepodařilo obviněnému doručit vyrozumění o veřejném zasedání konaném Nejvyšším soudem a pobyt obviněného není znám.

Samotná právní náročnost, skutková obtížnost, popř. závažnost trestného činu, pro který se vede trestní stíhání, předem nevylučují závěr, že ve smyslu ustanovení § 202 odst. 2 tr. ř. nebo ustanovení § 202 odst. 2, 4 tr. ř. lze věc spolehlivě rozhodnout a účelu trestního řízení dosáhnout bez přítomnosti obžalovaného v hlavním líčení.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 6. 1999 sp. zn. 8 Tz 77/99)

Nejvyšší soud České republiky zamítl stížnost pro porušení zákona proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 2. 1999 sp. zn. 2 To 160/98.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 2. 7. 1998 sp. zn. 2 T 89/96 byl obviněný R. D. uznán vinným trestnými činy podvodu podle § 250 odst. 1, 4 tr. zák. dílem dokonaným a dílem nedokonaným podle § 8 odst. 1, § 250 odst. 1, 4 tr. zák. a nedovoleného podnikání podle § 118 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. Za to mu byl podle § 250 odst. 4 a § 35 odst. 1 tr. zák. uložen úhrnný trest odnětí svobody v trvání sedmi roků. Pro výkon trestu byl podle § 39a odst. 3 tr. zák. zařazen do věznice s dozorem. Podle § 49 odst. 1 a § 50 odst. 1 tr. zák. mu byl dále uložen trest zákazu činnosti, a to v oboru obchodní živnost – koupě zboží za účelem jeho dalšího prodeje a prodej a zprostředkovatelská činnost na dobu osm roků. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byl zavázán k povinnosti nahradit škodu, a to obchodní společnosti T. v B. ve výši 600 000 Kč, obchodní společnosti B., v likvidaci, v J. ve výši 600 000 Kč a V. R. částku 60 000 Kč. Obchodní společnost B. byla podle § 229 odst. 2 tr. ř. se zbytkem svého nároku na náhradu škody odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních.

Podle rozsudku se obviněný uvedených trestných činů dopustil tím, že od přesně nezjištěného dne v měsíci září 1993 do 15. 2. 1994 v B. i jinde, jednak sám jako jednatel obchodní společnosti K. s předmětem činnosti obchodní živnost – koupě zboží za účelem jeho dalšího prodeje a prodej, zprostředkovatelská činnost, a jednak se Z. K., jehož věc byla vyloučena k samostatnému projednání a rozhodnutí, aniž měl příslušné povolení České národní banky a v rozporu s předmětem podnikání, uzavíral s různými právníckými i fyzickými osobami smlouvy o zajištění, případně poskytnutí úvěru v celkovém rozsahu přesahujícím 1,5 miliardy Kč, přestože si byl vědom toho, že tyto úvěry nezajistí ani neposkytne, protože k tomu neměl finanční ani jiné prostředky. Za přislíbené úvěry předem vybíral různé vysoké peněžní zálohy, čímž získal částku přesahující 10,5 milionu Kč, kterou použil pro svou potřebu či potřebu jiných osob. Tohoto jednání se měl dopustit celkem 20 útoky, které jsou ve skutkové větě rozsudku podrobně popsány.

Proti rozsudku podali odvolání jak obviněný R. D., tak krajský státní zástupce. Z podnětu obou odvolání Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 22. 2. 1999 sp. zn. 2 To 160/98 napadený rozsudek podle § 258 odst. 1 písm. a), b), c) tr. ř. zrušil a věc podle § 259 odst. 1 tr. ř. vrátil Krajskému soudu v Brně, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Podle vrchního soudu nalézací soud zásadně pochybil, pokud konal hlavní líčení buďto v celém rozsahu nebo částečně v nepřítomnosti obviněného, byť ten s tímto postupem vyslovil souhlas, neboť za stávající právní úpravy je možno hlavní líčení bez přítomnosti obžalovaného provést jen výjimečně. Takový postup podle vrchního soudu přichází v úvahu jen u věcí méně skutkově a právně složitých (existence vzájemně si neodporujících důkazů, skutkové doznání obžalovaného podpořené dalšími důkazy a pod.), a to za splnění podmínek § 202 odst. 2 písm. a), b) tr. ř. V situaci, kdy se výpovědi svědků rozcházejí s výpověďmi obviněného, šlo o složitější dokazování a podmínky pro jednání bez účasti obviněného podle vrchního soudu dány nebyly. Vrchní soud také vytkl, že nebyly splněny podmínky pro přečtení výpovědi svědků R. a B., neboť u svědka R. nebyla opatřena lékařská zpráva, z níž by bylo patrné, jakou chorobou svědek trpí a zda jej bude možno vyslechnout osobně, a u svědka B. nebyly vyčerpány všechny možnosti ke zjištění jeho pobytu, neboť nebyla požádána policie o vypátrání jeho pobytu.

Proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 2. 1999 sp. zn. 2 To 160/98 podal ministr spravedlnosti v neprospěch obviněného R. D. stížnost pro porušení zákona. Především se neztotožňuje s názorem vrchního soudu, který vyslovil v souvislosti s aplikací § 202 tr. ř. Ministr spravedlnosti poukázal na to, že obviněný R. D. byl s výpověďmi svědků osobně soudem seznámen, neměl k nim připomínky a sám již nechtěl k věci vypovídat. K odstranění existujících rozporů bylo podle ministra spravedlnosti provedeno vše, co je dostupné, a provedení dalších důkazů, které by vyžadovaly osobní přítomnost obviněného, již nepřicházelo v úvahu (např. konfrontace, poznávací řízení, rekonstrukce a pod.). Pro projednání věci v nepřítomnosti obviněného byla podle ministra spravedlnosti naplněna také další podmínka, neboť obviněný o tento postup soud sám požádal. Pokud jde o další požadavky vrchního soudu, aby byla vyžádána zpráva o zdravotním stavu svědka R. a Policie ČR vypátrala pobyt svědka B., pak nalézací soud podle ministra spravedlnosti učinil vše potřebné a požadavek vrchního soudu je v tomto směru nadbytečný. Ministr spravedlnosti vyjádřil názor, že nalézací soud provedl všechny dostupné důkazy, správně je zhodnotil, učinil na jejich základě odpovídající skutková zjištění a správně posoudil věc i z hlediska právní kvalifikace skutkového stavu.

Ministr spravedlnosti poté navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 2. 1999 sp. zn. 2 To 160/98 byl porušen zákon v ustanovení § 258 odst. 1 písm. a), b), c) tr. ř., § 259 odst. 1 tr. ř. ve vztahu k § 250 odst. 1, 4 tr. zák. a § 118 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. ve pro-

spěch obviněného. Navrhl, aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. bylo napadené usnesení zrušeno a aby Nejvyšší soud ve věci sám podle § 271 odst. 1 tr. ř. rozhodl.

Nejvyšší soud podle § 267 odst. 1 tr. ř. na podkladě stížnosti pro porušení zákona přezkoumal správnost všech výroků napadeného rozhodnutí, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a dospěl k následujícím závěrům:

Je třeba přisvědčit názoru, jenž je vyjádřen ve stížnosti pro porušení zákona, že výklad vrchního soudu, který učinil v souvislosti s aplikací ustanovení § 202 odst. 4 tr. ř., není správný. Podmínky pro konání hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného stanoví § 202 odst. 2 písm. a), b) tr. ř. V daném případě byly splněny oba předpoklady, neboť obžaloba byla obviněnému řádně doručena, obviněný byl k hlavnímu líčení včas a řádně předvolán; o skutku, který je předmětem obžaloby, byl obviněný už některým orgánem činným v trestním řízení vyslechnut, bylo dodrženo ustanovení o sdělení obvinění a obviněný byl upozorněn na možnost prostudovat spis a učinit návrhy na doplnění dokazování, přičemž soud prvního stupně měl zato, že věc lze spolehlivě rozhodnout a účelu trestního řízení dosáhnout i bez přítomnosti obviněného. Ten také v souladu s ustanovením § 202 odst. 4 tr. ř. požádal, aby hlavní líčení bylo konáno v jeho nepřítomnosti. Z obsahu spisu je patrné, že obviněnému poté, co se k hlavnímu líčení dostavil, sdělil předseda senátu podstatný obsah jednání, konaného v jeho nepřítomnosti, a obviněný se k němu vyjádřil.

Názor vrchního soudu, že v nepřítomnosti obviněného lze konat hlavní líčení jen u věcí méně skutkově a právně náročných, odporuje výslovné dikci zákona. Ze znění ustanovení § 202 odst. 3 tr. ř. vyplývá, že v nepřítomnosti obviněného nelze konat hlavní líčení mj. v řízení, kde jde o trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let, což ale při žádosti obviněného o konání hlavního líčení v jeho nepřítomnosti podle § 202 odst. 4 tr. ř. neplatí. Z toho je patrné, že zákonodárce předpokládá konání hlavního líčení i u závažných trestných činů v nepřítomnosti obviněného, a to za splnění již citovaných podmínek. Nebude tedy možno apriorně odmítat konání hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného pouhým poukazem na právní náročnost, případně závažnost trestného činu, ale měřítkem pro to, zda konat či nekonat hlavní líčení v nepřítomnosti, může být pouze hledisko spolehlivého rozhodnutí a dosažení účelu trestního řízení i bez přítomnosti obviněného. Podle názoru Nejvyššího soudu tyto podmínky v projednávané věci měl soud prvního stupně na zřeteli, pokud vyhověl žádosti obviněného a jednal zčásti v jeho nepřítomnosti. Není tedy možné přisvědčit ani názoru, že důsledkem vadnosti procesního postupu soudu prvního stupně (jednání v nepřítomnosti obviněného) je neexistence jakéhokoli přímého, procesně způsobilého důkazu.

Nejvyšší soud také nesdílí názor vrchního soudu o nedůvodném užití ustanovení § 211 odst. 2 písm. a) tr. ř. při čtení výpovědi svědka V. R. Tento svědek byl předvolán k hlavnímu líčení na den 29. 4. 1998 a svou nepřítomnost písemně omluvil poukazem na nemoc. Současně také přiložil lékařské potvrzení vystavené dne 22. 4. 1998 MUDr. V. S. Poté byl znovu předvolán k hlavnímu líčení, které bylo nařízeno

na 22. 5. 1998. Svědek se znovu omluvil pro nemoc a z přiloženého lékařského potvrzení, datovaného dnem 14. 5. 1998 a podepsaného MUDr. V. S., je patrné, že vzhledem k povaze již popsaného onemocnění svědek není a v dohledné době ani nebude schopen osobní účasti u hlavního líčení. Po těchto zjištěních pak soud prvního stupně výpověď svědka podle výše citovaného ustanovení trestního řádu přečetl. Podle názoru Nejvyššího soudu z potvrzení, jež svědek předložil, vyplývá, že onemocněl chorobou, která na dohlednou dobu znemožňuje jeho výslech, a pokud za této situace byl protokol o výpovědi svědka přečten, odpovídá tento postup § 211 odst. 2 písm. a) tr. ř. Za tohoto stavu věci se pak jako nadbytečný jeví požadavek vrchního soudu konkretizovat ještě podrobněji choroby svědka, jakožto potřebný podklad pro objektivní posouzení splnění podmínek § 211 odst. 2 písm. a) tr. ř.

Naproti tomu Nejvyšší soud sdílí stanovisko vrchního soudu, že stejný procesní postup byl nesprávně užít v případě čtení protokolu o výpovědi svědka V. B., byť z jiných důvodů, než uvádí vrchní soud. Ten vytýká soudu prvního stupně, že se spokojil pouze s vyžádáním zprávy z Ústřední evidence obyvatel a Policie ČR z místa trvalého bydliště a nepožádal orgány policie o pátrání po osobě svědka, takže závěr o tom, že je svědek nezvěstný, je předčasný. Nejvyšší soud k tomu poznamenává, že z referátů vypracovaných předsedou senátu je patrné, že svědek V. B. byl opakovaně předvoláván z adresy trvalého bydliště v Praze 5. Do protokolu, který byl se svědkem sepsán dne 2. 6. 1994, uvedl svědek také adresu přechodného bydliště, která je v S. Ze stejného protokolu lze zjistit, že svědek je soukromým podnikatelem provozujícím motorest v místě přechodného bydliště, a v závěru své výpovědi výslovně uvedl, že do Prahy dojíždí pouze nahodile, takže žádá doručování pošty do místa přechodného bydliště, přičemž pro lepší kontakt udal také své číslo telefonu. Je tedy zřejmé, že pro závěr o nezvěstnosti svědka neměl soud prvního stupně podklady, které si však nebude muset opatřovat způsobem, který naznačil vrchní soud, ale pokusil se svědka předvolat z udané adresy přechodného bydliště, k čemuž dosud nedošlo.

Soud prvního stupně ani soud odvolací se důsledně nevypořádaly s otázkou právní kvalifikace jednání, jež je popsáno ve výroku rozsudku. Obviněný vystupoval jako zprostředkovatel slibující podnikatelům obstarání úvěrů a pod záminkou zprostředkování od nich vylákal značné finanční částky, přičemž úvěry nezajistil. Pokud by někdo takovou činnost vykonával bez jakéhokoli povolení, a to soustavně a ve větším rozsahu, přičemž by část finančních prostředků vylákal proto, aby je použil pro svou potřebu, ale současně některé úvěry, k jejichž zprostředkování se zavázal, skutečně v rozsahu stanoveném dohodou s podnikatelem získal, přicházela by v úvahu kvalifikace jeho jednání jako trestných činů podvodu podle § 250 tr. zák. a neoprávněného podnikání podle § 118 tr. zák., u nichž nelze případně vyloučit ani jednočinný souběh. Jestliže by ovšem takový zprostředkovatel reálně žádný úvěr nezajistil ani neposkytl (případně vůbec neučinil žádné kroky směřující k tomu, aby je zajistil) a od počátku mu šlo jen o vylákání peněz, bylo by třeba jeho jednání kvalifikovat jen jako trestný čin podvodu, neboť k vykonání činnosti vyžadující zvláštní

povolení (poskytování nebo obstarávání úvěrů za úplatu) by vůbec nedošlo a ani úmysl pachatele by k němu nesměřoval. V uvedené věci jde patrně o druhou alternativu, a proto se v rozsudku užitá právní kvalifikace nejvíce jako správná.

Pokud tedy Vrchní soud v Olomouci rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 2. 7. 1998 sp. zn. 2 To 160/98 podle § 258 odst. 1 písm. a), b), c) tr. ř. zrušil a věc vrátil tomtu soudu podle § 259 odst. 1 tr. ř., aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, je toto rozhodnutí, s výhradami uvedenými výše, správné a zákonné.

Na základě všech rozvedených skutečností dospěl Nejvyšší soud k závěru, že usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 2. 1999 sp. zn. 2 To 160/98 nebyl porušen zákon, a proto stížnost pro porušení zákona podle § 268 odst. 1 tr. ř. zamítl.

Právo užívat svého mateřského jazyka platí po celou dobu trestního řízení, tedy i v řízení před orgány činnými v trestním řízení rozhodujícími ve vykonávacím řízení podle hlavy dvacáté trestního řádu.

Důvodem nutné obhajoby ve smyslu § 36a odst. 1 písm. d) tr. ř. (popř. § 36a odst. 2 písm. d/ tr. ř.) může být i neznalost českého jazyka obviněným.

(Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 3. 9. 1998 sp. zn. 12 To 473/98)

Krajský soud v Hradci Králové ke stížnosti odsouzeného zrušil usnesení Okresního soudu v Jičíně ze dne 17. 8. 1998 sp. zn. Nt 1049/98 a okresnímu soudu uložil, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Napadeným usnesením ze dne 17. 8. 1998 sp. zn. Nt 1049/98 zamítl Okresní soud v Jičíně podle § 39b odst. 2, 6 tr. zák. návrh odsouzeného na přeřazení do věznice s mírnějším režimem pro další výkon trestu odnětí svobody, který mu byl uložen rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 2. 4. 1997 sp. zn. 8 T 59/96. Svě rozhodnutí zdůvodnil tím, že výkon trestu u odsouzeného neplní výchovný účel a není dosud naplněn resocializační program.

Proti usnesení soudu prvního stupně podal odsouzený včas stížnost, ve které namítl, že vzhledem k jazykové bariéře se nemohl plně podrobit resocializačnímu programu, nemůže komunikovat s dozorci a vychovateli, a tím i vytvořit podmínky pro přeřazení do věznice s mírnějším režimem.

Stížnostní soud přezkoumal ve smyslu ustanovení § 147 odst. 1 tr. ř. správnost všech výroků napadeného usnesení i řízení, které mu předcházelo, napadené usnesení zrušil a věc vrátil k novému projednání a rozhodnutí.

Ze spisového materiálu je zjevné, že odsouzený je cizí státní příslušník neznalý českého jazyka. Na jazykovou bariéru sám jednak upozorňuje ve stížnosti proti napadenému usnesení, jednak je zřejmá i z hodnocení Vězeňské služby ČR, kdy odsouzený musel být přeřazen na jinou práci, neboť nemohl být z důvodu neznalosti českého jazyka poučen o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci.

Z protokolu o veřejném zasedání konaném dne 17. 8. 1998 ve Věznici ve Valdčích bylo zjištěno, že výslech odsouzeného probíhal bez přítomnosti tlumočníka i obhájce, odsouzený nebyl řádně poučen o právu používat před soudem svého mateřského jazyka. Tím bylo porušeno právo odsouzeného jednat před soudem ve své mateřštině (§ 2 odst. 14 tr. ř.).

S přihlédnutím k okolnostem případu je stížnostní soud toho názoru, že v řízení je dán důvod nutné obhajoby podle § 36a odst. 1 písm. d) tr. ř., neboť neznalost čes-

kého jazyka je okolností, která vzbuzuje pochybnost o způsobilosti odsouzeného se ve vykonávacím řízení náležitě hájit.

Ze spisového materiálu není dále zřejmé, zda jednotlivé strany včetně odsouzeného byly řádně k veřejnému zasedání předvolány, resp. vyrozuměny, a tudíž zda byla zachována zákonná lhůta k přípravě jednání.

Z výše uvedených procesních pochybení bylo stížnostním soudem napadené usnesení soudu prvního stupně zrušeno.

V novém projednání věci přibere soud prvního stupně tlumočníka, využije-li odsouzený práva jednat před soudem ve svém mateřském jazyce a postupem podle § 38 tr. ř., popř. i § 39 tr. ř. zajistí odsouzenému obhájce a po řádném předvolání a vyrozumění stran ve věci znovu rozhodne.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Je-li vyklizovaný byt ve vykonávaném rozhodnutí identifikován dostatečně určitě tak, aby jej při výkonu rozhodnutí nebylo možné zaměnit s bytem jiným, nelze rozhodnutí upřít vykonatelnost jen proto, že neuvádí patro nebo podlaží, v němž byt je.

Okolnost, že nedostatečné označení bytu brání výkonu rozhodnutí (že podle něj nelze vyklidit konkrétní byt), je zpravidla spolehlivě zjištělná až při provedení výkonu rozhodnutí a lze se jí zabývat v mezích úvah o zastavení výkonu rozhodnutí z důvodu obsaženého v § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř.

Jestliže v době nařízení výkonu již nájemní poměr zanikl i druhému z manželů – společných nájemců bytu, pak okolnost, že vykonávané rozhodnutí ukládá povinnost byt vyklidit jen jednomu z nich, nařízení výkonu rozhodnutí vůči tomuto povinnému nebrání.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1236/97)

O k r e s n í s o u d ve Frýdku – Místku usnesením ze dne 22. srpna 1995 zamítl návrh oprávněných na nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) vyklizením povinné z bytu v domě na H. ulici čp. 15, ve F. – M., v prvním patře, druhé kategorie, o třech pokojích a kuchyni s příslušenstvím. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že vykonávané rozhodnutí (rozsudek téhož soudu ze dne 11. května 1993) vyklizovaný byt dostatečně neidentifikuje (není v něm uvedeno, že jde o byt druhé kategorie v prvním patře domu), přičemž podmínkou vyklizení je právě přesné a nepochybné určení vyklizovaného bytu. Další okolností, jež ve smyslu § 251 o. s. ř. brání nařízení výkonu rozhodnutí, podle soudu je, že oprávnění dosud – jak sami uvádějí v návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí – nezajistili přiměřený náhradní byt. Ustanovení § 340 odst. 2 o. s. ř. soud prvního stupně – ve spojení s články 3, 4 a 10 Ústavy České republiky – vyložil tak, že při podání návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí musí být (ukládá-li to vykonávané rozhodnutí) bytová náhrada vždy zajištěna a soud podle toho, zda jde o náhradu odpovídající vykonávanému rozhodnutí, nařídí exekuci současně s přestěhováním do této náhrady nebo exekuci nařídí s dodatkem, že o provedení výkonu rozhodne dodatečně. V opačném případě by bylo vykonáváno nevykonatelné rozhodnutí a povinné by byla odejmuta možnost splnit uloženou povinnost dobrovolně.

K o d v o l á n í o p r á v n ě n ý c h K r a j s k ý s o u d v Ostravě usnesením ze dne 31. ledna 1996 usnesení soudu prvního stupně ve výroku o „zamítnutí návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí vyklizením bytu v prvním patře, druhé kategorie“, potvrdil. Jinak usnesení soudu prvního stupně změnil tak, že se nařizuje podle rozsudku Okresního soudu ve Frýdku – Místku ze dne 11. května 1993 výkon rozhodnutí vyklizením povinné z bytu v domě na H. ulici čp. 15, ve F. – M., o třech pokojích a kuchyni s příslušenstvím, s tím, že o provedení výkonu rozhodnutí bude rozhodnu-

to dodatečně. Odvolací soud dospěl k závěru, že návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí lze vyhovět potud, pokud se oprávnění domáhali vyklizení bytu označeného v návrhu shodně s podkladovým rozhodnutím, to jest bytu v domě na H. ulici čp. 15, ve F. – M., o třech pokojích a kuchyni s příslušenstvím. Poněvadž podkladové rozhodnutí neukládá povinnost vyklidit byt „v prvním patře, druhé kategorie“ a v tomto řízení již popis bytu v titulu výkonu doplňovat či opravovat nelze, není možné tuto část návrhu úspěšně uplatnit. Odvolací soud se rovněž neztotožnil s právními závěry soudu prvního stupně o vykonatelnosti rozhodnutí. Při rozhodnutí o nařízení výkonu rozhodnutí podle ustanovení § 340 odst. 2, věty první, o. s. ř. postačí – uvedl soud – prokázat-li oprávněný tzv. materiální vykonatelnost podkladového rozhodnutí, tedy že rozhodnutí obsahuje přesnou individualizaci oprávněného a povinného, přesné vymezení práv a povinností k plnění, přesný rozsah a obsah plnění a přesně stanovenou lhůtu k plnění. Formální vykonatelnost podkladového rozhodnutí dle § 161 odst. 1 o. s. ř. prokazuje oprávněný až v řízení o návrhu na provedení výkonu rozhodnutí podle § 340 odst. 2, věta druhá, o. s. ř. Soud – odkazuje též na rozhodnutí uveřejněné pod č. 62/1994 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – uzavřel, že podkladové rozhodnutí materiálně vykonatelné je; skutečnost, že oprávnění zajištění bytově náhrady ani netvrdí, shledal irrelevantní.

Povinná (zastoupena advokátem) napadla usnesení odvolacího soudu včasným dovoláním, vytýkajíc mu nesprávné právní závěry. Konkrétně namítá, že podle jejího přesvědčení nelze nařídít výkon rozhodnutí proti jednomu z manželů, kteří mají ze zákona společný nájem bytu, i když v této věci existuje samostatný rozsudek o přivolení k výpovědi z nájmu pro povinnou. Dále uvádí, že rozsudek, podle kterého byl výkon rozhodnutí nařízen, není vykonatelný pro nepřesné a neurčité označení bytu. Nejde jen o to, že není uvedeno patro nebo podlaží, ve kterém byt je, ale především o to, že předmětný byt je v podkladovém rozhodnutí označen jako „byt odpůrkyně“, ač tomu tak není (byt je ve společném nájmu manželů M.). Odvolací soud pak rozhodl v rozporu s návrhem na nařízení výkonu rozhodnutí (kde je uvedena kategorie i patro bytu), který je ovšem sám v rozporu s vykonatelným rozsudkem (kde takováto specifikace chybí). Ztotožňuje se též se závěry soudu prvního stupně co do podmínky „vykonatelného“ rozsudku. Dovolatelka nepřehlédla – uzavírá se v dovolání – ustanovení § 340 odst. 2, věty druhé, o. s. ř., poukazuje však na ustanovení § 251 o. s. ř., s tím, že nařízení výkonu rozhodnutí, které povinný ani nemohl dobrovolně plnit, je nejen v rozporu s tímto ustanovením, nýbrž s články Ústavy, na něž odkázal již soud prvního stupně, a to zejména za situace, kdy povinný musí ve smyslu § 270 odst. 1 o. s. ř. platit náklady řízení, které nezavinil. Proto požaduje, aby napadené usnesení bylo zrušeno.

Oprávnění ve vyjádření namítají, že to, že vůči povinné i jejímu manželovi existují samostatné exekuční tituly, výkonu rozhodnutí nebrání; tvzení, že podkladový rozsudek není vykonatelný pro neurčitost označení bytu, pak nemají za opodstatněné, akcentujíce, že v domě je pouze jeden byt. Za důvodné nepokládají oprávnění ani další dovolací námítky.

Povinná napadla usnesení odvolacího soudu dovoláním v plném rozsahu, tedy včetně výroku, kterým bylo zčásti potvrzeno zamítavé rozhodnutí soudu prvního stupně; potud ovšem dovolání není subjektivně přípustné. Odstranění tohoto výroku by totiž nevedlo ke stavu pro dovolatelku příznivějšímu (zamítnutí návrhu ji v uvedeném rozsahu činí procesně úspěšnou); v této části proto Nejvyšší soud dovolání odmítl jako nepřípustné podle § 243b odst. 4 a § 218 odst. 1 písm. b) o. s. ř.

Ve výroku, jímž odvolací soud usnesení soudu prvního stupně změnil, je dovolání přípustné podle § 238a odst. 1 písm. a) o. s. ř., avšak není důvodné.

Dovolatelka výslovně nepodřadila dovolací námitky žádnému z přípustných dovolacích důvodů vypočtených v § 241 odst. 3 o. s. ř., podle jejich obsahu však uplatňuje dovolací důvod dle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., jímž lze odvolacímu soudu vytýkat, že jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

N e j v y š š í s o u d dovolání ve zbývajícím rozsahu jako nedůvodné usnesením zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Vady řízení, které podle § 242 odst. 3 o. s. ř. dovolací soud posuzuje z úřední povinnosti (vady vyjmenované v § 237 odst. 1 o. s. ř. – tzv. zmatečnosti – a jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci), nebyly v dovolání namítány a z obsahu spisu nevyplývají. Jelikož jinak je dovolací soud oprávněn rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumat jen v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden, přičemž je vázán uplatněným dovolacím důvodem, včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil (§ 242 odst. 1 o. s. ř.), bylo úkolem Nejvyššího soudu přezkoumat správnost závěru odvolacího soudu o splnění předpokladů pro nařízení exekuce.

Výklad podávaný soudní praxí je jednotný potud, že výkon rozhodnutí vyklizení bytu, za který je nutno zajistit bytovou náhradu, lze – v intencích § 340 odst. 2 o. s. ř. – nařídit i bez toho, aniž by oprávněný předtím prokázal nebo alespoň tvrdil, že bytovou náhradu stanovenou ve vykonávaném rozhodnutí zajistil (srov. např. závěry, z nichž vychází rozhodnutí uveřejněné pod č. 62/1994 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). V takovém postupu neshledává Nejvyšší soud ani rozpor s Ústavou, ani rozpor s ustanovením § 251 o. s. ř. Jak přílehlavě vysvětlil již odvolací soud, v této fázi exekučního řízení je zkoumána pouze tzv. materiální vykonatelnost podkladového rozhodnutí. Vlastní nařízení výkonu rozhodnutí – s dodatkem, že o provedení výkonu rozhodnutí soud rozhodne dodatečně – při této úpravě ještě nezabývá povinnosti možnosti splnit uloženou povinnost dobrovolně (před rozhodnutím o provedení výkonu) a otázka, jak bude rozhodnuto o nákladech exekučního řízení (§ 270 o. s. ř.), nemůže mít rovněž vliv na správnost postupu podle § 340 odst. 2 o. s. ř.; ostatně, není nikterak vyloučeno, aby soud při rozhodování o náhradě nákladů výkonu rozhodnutí okolnosti, za nichž byl výkon rozhodnutí nařízen, zohlednil. Potud tedy dovolání důvodné není.

Vykonávanému rozsudku pak nelze upřít vykonatelnost z důvodu neurčitosti jen proto, že neuvádí patro nebo podlaží, v němž byt je, jestliže jinak je byt identifikován dostatečně určitě tak, aby jej při výkonu rozhodnutí nebylo možno zaměnit s bytem jiným; povinná v předchozích fázích řízení nenamítala, že označení bytu (jen) uvedením adresy domu, ve kterém byt je („H. čp. 15, F. – M.“) a počtu místností bytu („kuchyně a tři pokoje s příslušenstvím“) činí byt zaměnitelným s jiným bytem na téže adrese, a oprávnění naopak již v odvolacím řízení uváděli (srov. článek III, bod 1 odvolání – č. 1. 15), že v domě ani jiný byt není. Okolnost, že nedostatečné označení bytu zabraňuje vlastnímu výkonu rozhodnutí (že podle něj nelze vyklidit konkrétní byt), je ostatně zpravidla spolehlivě zjiřitelná až při vlastním výkonu rozhodnutí a lze se jí zabývat v mezích úvah o zastavení výkonu rozhodnutí z důvodu obsaženého v § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. (byl-li výkon rozhodnutí soudem prohlášen za nepřípustný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat). V podobě obsažené ve vykonávaném rozsudku však identifikace bytu nařízením exekuce nebrání. Vyslovené úvahy platí též pro námitku, že rozhodnutí není vykonatelné, jelikož vyklizovaný byt označuje jako „byt odpůrkyně“. Obrat „... soud přivoluje výpovědi nájmu bytu odpůrkyně o velikosti ...“ vystihuje ve vykonávaném rozsudku (co do spojení „byt odpůrkyně“) toliko tu okolnost, že jde o byt, ke kterému má jmenovaná nájemní poměr, nikoli další vlastnost bytu z hlediska jeho možné identifikace; to, že k bytu má případně nájemní vztah jiná osoba, nebo že jde o byt ve společném nájmu, není z hlediska vykonatelnosti takto formulovaného výroku rozhodnutí co do označení bytu rozhodné.

Zbývá vypořádat se s argumentem, že rozhodnutí směřující jen proti povinné není vykonatelné proto, že byt je ve společném nájmu manželů. Uvedenou otázkou se zabývá usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích z 5. dubna 1994, sp. zn. 7 Co 872/92, uveřejněné pod č. 12/1996 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Zde byl vysloven závěr, že vzhledem k nedílnosti práva společného nájmu bytu manželé není možné, aby se soudní výkon rozhodnutí vyklizením bytu týkal jen jednoho z nich. Ukládá-li vykonávané rozhodnutí povinnost k vyklizení pouze jednomu ze společných nájemců ohledně bytu, který je ve společném nájmu bytu manželé, pak nemůže být takový soudní výkon rozhodnutí, směřující jen proti jednomu z manželů, nařízen.

Logika podaného výkladu tkví v tom, že jednak chrání práva třetí osoby (manžela povinné osoby) potud, aby jako osoba, již dosud svědčí právo (společného) nájmu bytu manželé, nebyla nucena (ve shodě s povinnostmi manželů žít spolu, proklamovanou ustanovením § 18 zákona o rodině) ji následovat z vyklizovaného bytu, na druhé straně pak chrání samu povinnou osobu potud, že nemůže být přinucena k vyklizení bytu, v němž bydlí (v intencích § 18 zákona o rodině) s manželem, který je nájemcem bytu. V posuzovaném případě však o nedostatek tzv. materiální vykonatelnosti rozhodnutí v uvedeném smyslu nejde. Jak plyne z obsahu spisu a jak oprávnění již dříve uvedli (srov. odvolání č. 1. 15–16 a jeho reprodukci v napadeném usnesení), vůči manželu povinné soud prvního stupně rovněž pravomocně přivolil k výpovědi z nájmu vyklizovaného bytu, a to rozsudkem ze dne 8. října 1992, jehož

výkon byl nařízen (již pravomocným) usnesením téhož soudu ze dne 21. července 1995 (usnesením ze dne 28. června 1996 soud prvního stupně obě řízení o výkonu rozhodnutí vyklizením bytu spojil ke společnému řízení). Za této situace se teze vyslovené v uveřejněném rozhodnutí neprosadí – a to bez zřetele k tomu, zda tvrzené právo společného nájmu bytu manžely vskutku existovalo – neboť v době nařízení výkonu již nájemní poměr zanikl (byť u každého z nich na základě jiného rozhodnutí) oběma manželům a nařízení výkonu rozhodnutí tak nebránil. Napadené rozhodnutí je tedy i v tomto ohledu správné.

Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněných dovolacích důvodů správnost napadeného usnesení zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud dovolání, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), ve zbývajícím rozsahu jako nedůvodné usnesením zamítl (§ 243b odst. 1 a 5 o. s. ř.).

Smlouva o převodu nemovitostí není neplatná jen proto, že převodce dříve převedl stejné nemovitosti na jinou osobu, jestliže ke vkladu vlastnického práva pro tuto osobu nedošlo.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 1999, sp. zn. 2 Cdon 848/97)

O k r e s n í s o u d v Trutnově rozsudkem ze dne 17. července 1995 určil, že smlouva o koupi domu čp. 36 se stav. parc. č. 170 a zahradou na parc. č. 191/2 v kat. území P., vše zapsáno na LV č. 266 pro kat. území P., u Katastrálního úřadu v T., uzavřená dne 30. 8. 1994 mezi O. d. A. se sídlem R. v P. a manžely M. a M. B. je neplatná. Současně rozhodl o náhradě nákladů řízení. Soud prvního stupně zjistil, že žalobci, jako kupující, a první žalovaný, jako prodávající, uzavřeli dne 15. 6. 1993 kupní smlouvu, jejímž předmětem byly výše uvedené nemovitosti. Tytéž nemovitosti pak první žalovaný prodal kupní smlouvou ze dne 30. 8. 1994 druhému a třetímu žalovanému. Na rozdíl od předcházející kupní smlouvy byla tato kupní smlouva oběma smluvními stranami předložena dne 30. 8. 1994 Katastrálnímu úřadu v T. s návrhem na provedení zápisu vkladu do katastru nemovitostí. Katastrální úřad rozhodnutím ze dne 5. 10. 1994, č. j. VI–2131/94, povolil vklad do katastru nemovitostí. Vklad práva byl zapsán 6. 10. 1994 a právní účinky vkladu vznikly dnem 30. 8. 1994. Soud prvního stupně konstatoval, že kupní smlouva mezi prvním žalovaným a druhým a třetím žalovaným ze dne 30. 8. 1994 je neplatná, neboť v době jejího uzavření byl první žalovaný vázán platnou kupní smlouvou uzavřenou se žalobci a nebyl tak oprávněn ohledně těchto nemovitostí uzavírat smlouvu jinou. Soud proto žalobě vyhověl.

K o d v o l á n í ž a l o v a n ý c h K r a j s k ý s o u d v Hradci Králové rozsudkem ze dne 27. ledna 1997 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů před soudy obou stupňů. Odvolací soud převzal skutková zjištění okresního soudu, dospěl však k odlišným právním závěrům. Oproti soudu prvního stupně posoudil odvolací soud kupní smlouvu, uzavřenou mezi prvním žalovaným a druhým a třetím žalovaným dne 30. 8. 1994, jako smlouvu platnou. Za rozhodující pro posouzení věci považoval otázku věcněprávních účinků kupní smlouvy, uzavřené prvním žalovaným a žalobci dne 15. 6. 1993. Tato smlouva měla pouze obligační účinky, které zavazovaly účastníky této smlouvy k podání návrhu na provedení zápisu vkladu vlastnického práva žalobců k předmětným nemovitostem ve smyslu zákona č. 265/1992 Sb. Toto právo však žádná ze smluvních stran neuplatnila. Na základě této kupní smlouvy pak nemohlo dojít k přechodu vlastnického práva na žalobce. Pokud se tedy první žalovaný zavázal převést na druhého a třetího žalovaného předmětné nemovitosti dříve, než došlo k podání návrhu na vklad vlastnického práva žalobců, a byl podán návrh, na jehož základě byl zapsán vklad vlastnického práva druhého a třetího žalovaného k těmto nemovitostem do katastru nemovitostí,

stávají se tito vlastníky. Nelze tedy tuto kupní smlouvu považovat za neplatnou. Odvolací soud uvedl, že žalobci mají pouze nárok na náhradu vzniklé škody proti prvnímu žalovanému.

Proti tomuto rozsudku podali žalobci dne 21. března 1997 dovolání. Oproti právním závěrům odvolacího soudu v něm dovozují, že kupní smlouva uzavřená mezi žalovanými dne 30. srpna 1994 je absolutně neplatná, neboť obchází zákon a je v rozporu s dobrými mravy podle ust. § 39, 3 a 43 obč. zák. Dovolatelé namítají, že první žalovaný je vůči žalobcům vázán kupní smlouvou ze dne 15. června 1993, pokud tedy uzavřel kupní smlouvu, jejímž předmětem jsou totožné nemovitosti, znemožňuje žalobcům realizovat jejich nárok na převod vlastnického práva z platné kupní smlouvy. Žalobci na tuto skutečnost prvního žalovaného před podpisem této druhé kupní smlouvy upozorňovali. Na rozdíl od druhého a třetího žalovaného, kteří bydlí ve vile se svými rodiči a nemovitosti hodlají rekonstruovat k podnikatelským účelům, žalobci v předmětné nemovitosti bydlí, do oprav domu investovali peníze a spolu s dvěma nezletilými dětmi nemají jinou možnost bydlení.

První žalovaný se k dovolání nevyjádřil.

Druhý a třetí žalovaný ve vyjádření k dovolání uvedli, že rozhodnutí odvolacího soudu je věcně správné a dovolání by mělo být jako neodůvodněné zamítnuto.

Dovolání je přípustné (§ 236 odst. 1 o. s. ř.), neboť směřuje proti rozsudku odvolacího soudu, kterým byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé (§ 238 odst. 1 o. s. ř.). Bylo podáno včas a osobou k tomu oprávněnou, účastníkem řízení (§ 240 o. s. ř.) řádně zastoupeným advokátem podle § 241 odst. 1 o. s. ř. a opírá se o způsobilý dovolací důvod ve smyslu ust. § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., jímž lze rozsudek odvolacího soudu vytykat, že spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Nejvyšší soud neshledal důvody pro zrušení tohoto rozsudku a dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Ve smyslu ust. § 242 odst. 1 o. s. ř. posuzuje dovolací soud z úřední povinnosti vady vyjmenované v § 237 o. s. ř., jiné vady řízení, pokud měly za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a jinak je vázán uplatněným dovolacím důvodem včetně toho, jak jej dovolatelé vymezili. Uvedené vady řízení nebyly v dovolání namítány a ani z obsahu spisu se nepodávají.

Pokud se týká právního posouzení věci, ztotožňuje se dovolací soud se závěrem odvolacího soudu, že kupní smlouva ze dne 30. srpna 1994, uzavřená mezi prvním žalovaným a druhým a třetím žalovaným, je platná. Smluvní převod vlastnictví je ve smyslu ust. § 133 obč. zák. dvoufázový. Rozlišuje se právní důvod a právní způsob nabytí vlastnického práva. Kupní smlouva směřující k převodu vlastnického práva je právním důvodem jeho převodu. Sama však jeho převod nepůsobí. Převádí-li se smlouvou vlastnické právo k nemovitosti, je právním způsobem nabytí vlastnického práva vklad (intabulace) vlastnického práva do katastru nemovitostí. Na základě

požadavku vkladu věcných práv k nemovitostem podle zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve spojení s novelou občanského zákoníku č. 264/1992 Sb., došlo k výraznému odlišení závazkověprávních účinků smlouvy od jejich účinků věcněprávních. Vlastnické právo přechází dnem vkladu do katastru. Podle § 2 odst. 3 citovaného zákona právní účinky vkladu nastávají na základě pravomocného rozhodnutí o jeho povolení ke dni, kdy návrh na vklad byl doručen příslušnému katastrálnímu orgánu. Byla-li zcizena nemovitost smlouvou více subjektům, resp. byla-li tatáž nemovitost převáděna dvakrát, stane se jejím vlastníkem ten, kdo jako první doručil návrh na vklad vlastnického práva do katastru katastrálnímu orgánu. V důsledku nemožnosti plnění (§ 575 obč. zák.) dochází k zániku závazku z kupní smlouvy, u které byl podán návrh na vklad později. Ten, kdo byl dvojím zcizením poškozen, má nárok na náhradu vzniklé mu škody podle obecných ustanovení o odpovědnosti za škodu (§ 420 obč. zák. a násl.).

V posuzovaném případě se první žalovaný zavázal převést na žalobce nemovitosti, ale dříve, než došlo k podání návrhu na vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí, tyto nemovitosti na základě jiné kupní smlouvy převedl a podal návrh na vklad druhému a třetímu žalovanému a tito se stali vlastníky nemovitostí. O neplatnosti předmětné smlouvy by bylo možno uvažovat jen tehdy, kdyby její účel sledovaný účastníky (nikoliv však nevyslovená pohnutka) odporoval zákonu nebo jej obcházel či se přičil dobrým mravům – § 39 obč. zák. Takové skutkové zjištění však soudy nečinily a nezjistily, že by účelem smlouvy bylo něco jiného než prodej a koupě nemovitostí. Nebylo zjištěno, že by první žalovaný přistupoval k prodeji s úmyslem záměrného poškození žalobců. Ze skutkových zjištění nebylo možno konstatovat, že účel smlouvy byl v rozporu se zákonem, zákon obcházel nebo byl v rozporu s dobrými mravy.

V rozporu s dobrými mravy je právní úkon, který se nepříčí zákonu, ani jej neobchází, ale přece je z hlediska mravních zásad, na kterých spočívá společnost, nežádoucí.

Kupní smlouva, jak bylo výše uvedeno, nemá účinek převodní, ale pouze účinek obligační. Zavazuje zcizitele k tomu, aby vlastnictví věci na nabyvatele dalším úkonem, který je právně uznávaným způsobem převodu vlastnictví, převedl. Navíc měli i žalobci možnost dosáhnout převodu vlastnictví, neboť ve smyslu § 4 zákona č. 265/1992 Sb. mohou návrh na vklad podat všichni účastníci smlouvy. Žalobci tak jednali v rozporu se zásadou „práva náleží bdělym“.

Aplikace ustanovení § 3 odst. 1 a § 39 obč. zák., kdy neplatnost smlouvy je deklarovaná rozsudkem, rovněž nemůže v konkrétním případě vést na druhé straně k oslabení principu jistoty (bezpečnosti) občanskoprávního styku. Zejména se nemůže dostat do rozporu s odedávna uznávanou zásadou „ochrany zájmů poctivého nabyvatele“, tzn. nabyvatele, který se v dobré víře domníval, že věc získal od vlastníka. Porušení kupní smlouvy ze dne 15. června 1993 jedním z účastníků nemůže mít samo o sobě vliv na právní postavení třetí osoby.

V posuzovaném případě dochází ke střetu obligačního práva, jež zavazuje zcizitele k podání návrhu na vklad vlastnického práva do katastru, s již existujícím vlastnickým právem. Vlastnickému právu je proto třeba dát přednost.

Z hlediska uplatněného dovolacího důvodu je tedy napadené rozhodnutí správné. Nejvyšší soud neshledal důvody pro zrušení tohoto rozsudku, proto nezbylo, než dovolání žalobců, které je založeno na odlišném právním hodnocení věci, zamítnout podle ustanovení § 243b odst. 1 o. s. ř.

Ustanovení § 5 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, dopadá nejen na případy, kdy nárok na vydání věci některé z oprávněných osob nebyl povinnou osobou uspokojen formou uzavření dohody o vydání věci vůbec, ale i na případy, kdy byl uspokojen jen zčásti.

Uvedené ustanovení je postaveno na předpokladu platnosti dohody o vydání věci, uzavřené mezi povinnou osobou a osobou oprávněnou podle § 5 odst. 3 téhož zákona.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 1998, sp. zn. 22 Cdo 593/98)

O b v o d n í s o u d pro Prahu 3 rozsudkem uložil žalované, aby jednak uzavřela se žalobkyněmi dohodu, jíž každé z nich vydala 1/9 domu čp. 889 spolu se staveb. pozemkem parc. č. 1680 v kat. území Ž., jednak aby žalobkyním uvedené podíly na předmětných nemovitostech vydala. Soud prvního stupně dále zamítl návrh, aby bylo určeno, že žalobkyně jsou podílovými spoluvlastnicemi uvedených nemovitostí – každá k 1/3 celku, a zamítl také návrh, aby součástí dohody o vydání věci bylo prohlášení vydávající žalované, že dohoda o vydání věci ze dne 19. 11. 1991, pokud se týká 2/9 z celku, které podle této dohody obdržela, je neplatná, a že dohoda o vydání věci ze dne 19. 11. 1991 je platná pouze v bodě II., III., IV., V. této dohody. Dále vyslovil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Doplňujícím rozsudkem ze dne 3. května 1993 žalované uložil, aby vydala žalobkyním 2/9 shora popsaných nemovitostí a to každé po 1/9 z celku, které patřily, podle dohody o vydání věci ze dne 19. 11. 1991 pod č. j. Reh 728/91, vlastnický jí.

K odvolání žalované **M ě s t s k ý s o u d** v Praze jako soud odvolací rozsudek soudu prvního stupně ve spojení s doplňujícím rozsudkem a opravným usnesením v odvoláním napadeném vyhovujícím výroku o povinnosti žalované uzavřít se žalobkyněmi dohodu potvrdil v upřesněném znění, zatímco ve výroku o vydání nemovitostí rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že návrh v tomto rozsahu zamítl. Dále vyslovil, že v zamítavých výrociích ve věci samé zůstává rozsudek soudu prvního stupně nedotčen. Rozhodl o náhradě nákladů řízení a proti potvrzujícímu výroku připustil dovolání.

Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění a dílčích právních závěrů učiněných vesměs již soudem prvního stupně, které lze stručně shrnout takto:

Dům čp. 889 spolu se staveb. pozemkem č. parc. 1680 v kat. území Ž. patřil v době před rozhodným obdobím, tj. před 25. únorem 1948, z jedné poloviny Ing. J. Č. a z druhé poloviny komanditní společnosti Ing. Č. a spol. Posledními společníky této obchodní společnosti byli Ing. J. Č., jeho první manželka M. Č. a jejich dcera – žalovaná. Podle výpisu z podnikového rejstříku byla firma vymazána „z moci úřední podle § 4 zákona č. 22/1948 Sb.“, a to na základě výmazu firmy z obchodního

rejstříku rejstříkovým soudem s datem 16. VIII. 1952. Ing. J. Č. zemřel 30. září 1963, dědictví po jmenovaném projednalo Státní notářství pro Prahu 8 pod sp. zn. 8 D 1522/63. Jako dědičky ze zákona přicházely v úvahu pozůstalá manželka – žalobkyně A/ a pozůstalé dcery: žalobkyně B/ a žalovaná. Do dědictví byly zahrnuty i celé předmětné nemovitosti, přičemž všichni dědici dědictví odmítli. Usnesením státního notářství z 24. 7. 1964 sp. zn. 8 D 1522/63 pak bylo potvrzeno, že čsl. stát tyto nemovitosti nabyl jako odúmrtí. Všechny tři účastnice uplatnily u povinné osoby – Bytového podniku v P. 3 – včas výzvu k vydání předmětných nemovitostí, aniž by vymezily podíl na nich. Všechny účastnice pak uzavřely dohodu o vydání nemovitostí s Bytovým podnikem v P. 3. Podle této dohody registrované Státním notářstvím pro Prahu 3 pod sp. zn. 3 Reh 728/91 účastnice jako oprávněné osoby podle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích (dále jen „restituční zákon“), odmítly dědictví v tísni a proto by jim tyto nemovitosti měly být podle uvedeného zákona vydány. S přihlédnutím k tomu, že ideální polovina vydávaných nemovitostí patřila podle výpisu z podnikového rejstříku komanditní společnosti, jejímiž společníky byl Ing. J. Č., M. Č. a jejich dcera žalovaná V. Č., provdaná Ch., vydala povinná osoba touto dohodou žalobkyním po ideálních 2/9 předmětných nemovitostí a V. Ch. – žalované ideálních 5/9 nemovitostí. Žalobkyně vycházely z ujištění žalované, že komanditní společnost ke dni převzetí nemovitostí státem existovala. Po zjištění, že zanikla ke dni 16. 8. 1952 a tedy že neexistovala ke dni převzetí nemovitostí státem, odpovídalo jejich představám, že každé ze tří účastnic jako oprávněné osobě měla být vydána ideální 1/3 předmětných nemovitostí. S odkazem na § 5 odst. 5 restitučního zákona vůči žalované uplatnily, aby dohodou ve smyslu uvedeného ustanovení každé ze žalobek vydala další 1/9 každé z nich.

Odvolací soud učinil právní závěr, že celé předmětné nemovitosti připadly do vlastnictví státu jako odúmrtí po Ing. Č. „Nejednalo se tedy v žádném případě o spoluvlastnictví s komanditní společností, jak je nesprávně uvedeno v dohodě ze dne 19. 1. 1991. Pak ovšem je chybný výchozí stav, který byl podkladem pro stanovení výše podílů jednotlivých oprávněných osob, neboť ve prospěch žalované zcela evidentně neodůvodněně byl započten neexistující spoluvlastnický podíl komanditní společnosti, která zanikla v roce 1952.“ Odvolací soud se dále zabýval výkladem ustanovení § 5 odst. 5 restitučního zákona. Dovodil, že nárok žalobek podle tohoto ustanovení je oprávněný, když získaly menší podíl, než jaký jim podle zákona náležel. Podstatné je, že ve výzvě k vydání věci ve smyslu § 5 odst. 2 restitučního zákona obě žalobkyně uplatnily nárok na vydání věci ve větším rozsahu, než byly podíly, vydané jim podle dohody s povinnou osobou. Nároky žalobek co do 1/9 pro každou nebyly uspokojeny a jejich žaloba je tedy po právu. Souhlas žalobek vyjádřený podpisem dohody je nezbytně možností uplatnit u soudu nárok ve smyslu § 5 odst. 5 restitučního zákona. Podle názoru odvolacího soudu „však pro možnost uplatnění postupu podle ustanovení § 5 odst. 5 restitučního zákona postačí pouhá skutečnost, že nároky oprávněné osoby nebyly uspokojeny, tedy, že povinná osoba nevydala

oprávněné osobě to, co představuje její nárok, a věc, která náleží takovéto oprávněné osobě, vydala jiné oprávněné osobě. Protože věcí je nutno rozumět i podíl na ní, mohlo být v souzené věci ustanovení § 5 odst. 5 restitučního zákona aplikováno.“ Za otázku zásadního procesního významu, pro jejíž řešení připustil odvolací soud dovolání, považuje to „zda přes souhlas oprávněných osob se stanoveným podílem na vydávané věci může být (po registraci dohody) postupováno podle § 5 odst. 5 restitučního zákona, a to za situace, že ve skutkových podkladech pro uzavření dohody nedošlo k žádné změně, ani se po uzavření dohody neobjevily nové skutečnosti“. Odvolací soud pak formuloval svůj právní názor, podle kterého „pro možnost postupu podle ustanovení § 5 odst. 5 restitučního zákona postačuje pouhá skutečnost, že nároky oprávněné osoby nebyly uspokojeny v plné míře, přičemž oprávněná osoba se nevzdala svého nároku ve prospěch jiné oprávněné osoby a výzva směřovala k vydání věci nejméně v rozsahu zákonného nároku.“

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, a to zjevně proti té části rozsudku, kterou bylo žalobě vyhověno. Podle ní rozhodnutí odvolacího soudu ve smyslu § 241 odst. 2 písm. d) o. s. ř. (ve znění před novelou provedenou zákonem č. 238/1995 Sb. – dále jen „o. s. ř.“) věc nesprávně posoudil po stránce právní. Žalovaná je toho názoru, že v případě, kdy dohoda s oprávněnými osobami se týká celé vydávané věci a oprávněné osoby se stanovenými podíly souhlasí, lze postupovat podle § 5 odst. 5 restitučního zákona jediné tehdy, pokud by dohoda byla z nějakého zákonem předpokládaného důvodu neplatná. Jelikož restituční zákon nemá v části týkající se občanskoprávních vztahů zvláštní úpravu, měla být na daný případ aplikována obecná úprava právních úkonů z hlediska jejich náležitostí či platnosti. Aplikace ustanovení § 49a obč. zák. o neplatnosti právního úkonu z důvodu omylu pak na daný případ nedopadá – sporná dohoda není neplatná. Žalovaná dále namítala, že soud vycházel z toho, že komanditní společnost zanikla tak, jako by jí nikdy nebylo. Přitom však nebylo prokázáno její majetkové vypořádání s ohledem na ustanovení § 563 odst. 2 obč. zák. z roku 1950 a § 507 obč. zák. z roku 1964 v původním znění. Přitom i podle publikovaného názoru Nejvyššího soudu (Cpjn 50/93) komanditní společnost stejně jako veřejná obchodní společnost právníky osobami nebyly. Proto nevlastnily ani majetek a ten byl ve vlastnictví komanditistů. Ideální polovina nemovitostí náležející původně komanditní společnosti byla tedy ve vlastnictví zesnulého Ing. Č., žalované a její matky. Proto ze zesnulého Ing. Č. přešly na stát jen ideální 4/6 sporných nemovitostí. Žalovaná proto navrhla, aby dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalobkyně ve vyjádření k dovolání uvedly, že aplikace ustanovení § 5 odst. 5 restitučního zákona nepřichází v úvahu tam, kde by tato dohoda byla neplatná, neboť „neplatná dohoda o vydání věci nemůže založit zamýšlené právní důsledky, tedy vydání věci. V takovém případě by v úvahu zřejmě mohlo přicházet pouze uzavření dohody nové“. Ve vztahu k velikosti podílů, které měly být vydány žalobkyním, žalob-

kyně zdůraznily, že celé dědictví po Ing. J. Č. včetně sporných nemovitostí připadlo jako odúmrtí čl. státu. Navrhly, aby dovolání žalované bylo zamítnuto.

Podle § 10a o. s. ř. ve znění po novele provedené zákonem č. 238/1995 Sb. je dovolacím soudem od 1. ledna 1996 Nejvyšší soud ČR, který podle článku II. odst. 4 zákona č. 238/1995 Sb. před 1. lednem 1996 zahájená řízení o dovolání, o nichž nebylo pravomocně rozhodnuto právě do tohoto data, dokončí podle dosavadních předpisů, tedy podle o. s. ř., ve znění platném do 31. 12. 1995. To se týká i dané věci.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu bylo podáno včas a že je přípustné, přezkoumal rozsudek odvolacího soudu podle § 242 odst. 1 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné. Proto zrušil rozsudky soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Dovolatelka nenamítá, že řízení je postiženo některou z vad uvedených v § 237 o. s. ř., popřípadě že v řízení došlo k jiné vadě, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a ani dovolací soud tyto vady neshledal. Proto se dovolací soud soustředil na správnost právního posouzení věci odvolacím soudem.

Dovolací soud se pak zabýval právním posouzením věci odvolacím soudem nejen z hlediska výkladu § 5 odst. 5 restitučního zákona, ale i z hlediska jeho aplikace na daný případ vzhledem k námitce dovolatelky, podle níž předmětné nemovitosti nepřešly na stát jako odúmrtí po Ing. J. Č. v plném rozsahu, ale jen z části, když polovina předmětných nemovitostí představovala nevypořádaný majetek společníků komanditní společnosti Ing. J. Č. a spol. I když nejde o právní otázku, pro jejíž řešení připustil odvolací soud dovolání, s ohledem na nálezy Ústavního soudu ze dne 20. února 1996, sp. zn. III. ÚS 253/96, publikovaný pod č. 19 ve svazku 7 Sbírky náleží a usnesení Ústavního soudu České republiky, zabýval se dovolací soud dále i řešením této jiné, pro rozhodnutí ve věci rovněž podstatné právní otázky uplatněné dovolatelkou, neboť odvolací soud ve výroku svého rozsudku připustil dovolání bez jakéhokoli vymezení.

Výklad ustanovení § 5 odst. 5 restitučního zákona učiněný odvolacím soudem je správný a dovolací námitky žalované nejsou v tomto směru opodstatněné. Podle tohoto ustanovení, byla-li věc vydána, mohou osoby, jejichž nároky uplatněné ve lhůtě uvedené v odstavci 2 nebyly uspokojeny, tyto nároky uplatnit u soudu vůči osobám, kterým byla věc vydána.

Dovolací soud již v rozsudku ze dne 30. ledna 1996, č. j. 3 Cdon 177/96–35, publikovaném v časopise Právní rozhledy č. 5/1996 na str. 221, vyložil ustanovení § 5 odst. 5 restitučního zákona tak, že řeší situaci, kdy povinná osoba formou uzavření dohody o vydání věci vydala věc na písemnou výzvu, učiněnou oprávněnou osobou (oprávněnými osobami) ve lhůtě šesti měsíců, této oprávněné osobě (oprávněným osobám), jež prokázala svůj nárok na vydání věci a uvedla způsob jejího převzetí státem, přičemž povinná osoba neuspokojila uplatněné nároky jiných rovněž

oprávněných osob splňujících předpoklady pro to, aby jim táž věc (její část) byla povinnou osobou vydána. Podle názoru dovolacího soudu v této věci je hypotéza citovaného ustanovení restitučního zákona naplněna nejen v případě, kdy nárok na vydání věci některé z oprávněných osob, splňující výše uvedené předpoklady, nebyl povinnou osobou formou uzavření dohody o vydání věci uspokojen vůbec, ale i tehdy, byl-li uspokojen jen zčásti. Jde o logický závěr vycházející z argumentace ad maiore a minus. Samozřejmým předpokladem pro použití cit. ustanovení je, že oprávněná osoba, jež byla ve svých oprávněných nárocích dohodou o vydání věci uzavřenou s povinnou osobou zkrácena, ve výzvě k vydání věci podle § 5 odst. 2 restitučního zákona uplatnila nárok alespoň v takovém rozsahu, v jakém má být (s přihlédnutím k tomu, co se jí dostalo doposud) uspokojen v řízení o žalobě podle § 5 odst. 5 restitučního zákona. Tento předpoklad v souzené věci obě žalobkyně naplnily; částečné uspokojení jejich nároků na vydání věci (jejích částí) při neoprávněném zvýhodnění jiné zúčastněné oprávněné osoby nemůže být překážkou pro uplatnění té části jejich nároků, jež zůstala neuspokojena uzavřenou dohodou.

Námitka dovolatelky, že vydání věci (její části) ve smyslu § 5 odst. 5 restitučního zákona je možné jen v případě neplatnosti předchozí dohody o vydání věci, uzavřené podle § 5 odst. 3 restitučního zákona, je rovněž neopodstatněná. Podle názoru dovolacího soudu ustanovení § 5 odst. 5 restitučního zákona je postaveno na předpokladu platnosti dohody o vydání věci, uzavřené mezi povinnou osobou a osobou oprávněnou podle § 5 odst. 3 restitučního zákona. Jedině za předpokladu platnosti takové dohody, podle níž má povinná osoba pozbyt a oprávněná osoba nabýt vlastnictví k vydávané věci, může podle této dohody oprávněná osoba s jinou oprávněnou osobou, jejíž oprávněné nároky nebyly uspokojeny, uzavřít další dohodu podle § 5 odst. 5 restitučního zákona, již jako vlastník věci (její části) s touto věcí právem nakládá. Naopak v případě neplatnosti dohody uzavřené mezi povinnou osobou a osobami oprávněnými podle § 5 odst. 3 restitučního zákona aplikace ustanovení § 5 odst. 5 restitučního zákona nepřichází v úvahu, poněvadž osoba, již byla věc vydána neplatně, nezískala právo s touto věcí disponovat.

Z výše uvedeného vyplývá, že odvolací soud ustanovení § 5 odst. 5 restitučního zákona vyložil správně. Odvolací soud však vycházel z úvahy, že oprávněný nárok obou žalobkyň na vydání odpovídající ideální části předmětných nemovitostí byl vyšší, než se oběma žalobkyním na základě dohody o vydání věci z 19. 11. 1991 dostalo. Tato úvaha, navazující na závěr, že celé předmětné nemovitosti přešly na stát jako odúmrtí po zemřelém Ing. Č., je však sporná. Podle názoru dovolacího soudu v této věci, který odpovídá a navazuje na ustálenou judikaturu, představovanou např. rozhodnutím publikovaným pod poř. č. 14 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek z roku 1992, zařazení určité věci do aktiv dědictví nemá vliv na skutečné vlastnictví k této věci. To platí i v případě, že ohledně takové sporné věci soud (popřípadě dříve státní notářství) schválil dohodu dědiců o vypořádání dědictví, popřípadě potvrdil nabytí dědictví státem v případě odúmrti. Nabytí vlastnictví podle uvede-

ných titulů pak nebrání třetím osobám, na vypořádání dědictví nezúčastněným, aby v jiném řízení takové nabytí zpochybnilo a tvrdilo, že zůstavitel v době smrti vlastním sporné věci nebyl. Pokud jsou tyto třetí osoby v tomto jiném řízení legitimovány, není soud vázán uvedenými dědickými rozhodnutími a může otázku vlastnictví věci, jež byla zařazena do aktiv vypořádaného dědictví, posoudit jinak. Z tohoto závěru pro daný případ vyplývá, že jako odumrlí po Ing. Č. měly a mohly do vlastnictví státu připadnout pouze ty věci (spoluvlastnické podíly na nich), které skutečně byly ve vlastnictví tohoto zůstavitele v době jeho smrti, nikoli věci (jejich části), které zůstaviteli nenáležely, přestože o nich bylo v dědickém řízení rozhodováno. Odvolací soud, stejně jako soud prvního stupně v tomto směru zaujal názor, který neodpovídá uvedenému judikatuře a je tedy z pohledu dovolacího soudu nesprávný. Soudy obou stupňů se tak nezabývaly aplikací dalších ustanovení zákonů, bez nichž nelze dospět k potřebnému závěru: v jaké míře – zda zcela nebo jen zčásti a z jaké – byl Ing. Č. v době své smrti vlastníkem předmětných nemovitostí, tedy tím, zda a k jakému majetkovému vypořádání zaniklé komanditní společnosti ve vztahu k ideální polovině těchto nemovitostí došlo (tedy především aplikací § 563 odst. 2 obč. zák. č. 141/1950 Sb., popř. § 863 – dříve § 507 – obč. zák. č. 40/1964Sb., podle kterých společnosti zřízené podle dřívějšího obchodního práva zanikly dnem 1. ledna 1951 a jejich majetkové vypořádání se řídí dřívějšími předpisy).

Vzhledem k výše uvedenému byly rozsudky soudů obou stupňů podle § 243b odst. 1 a 2 o. s. ř. zrušeny a věc vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Dohoda o vydání nemovitosti podle § 9 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, schválená rozhodnutím pozemkového úřadu podle § 9 odst. 2 téhož zákona, není smlouvou o převodu vlastnictví ve smyslu ustanovení § 42 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

Ustanovení § 11 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o půdě, není ustanovením omezujícím volnost účastníků smlouvy ve smyslu ustanovení § 42 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

Rozhodování o žalobách o neplatnost dohod o vydání nemovitostí podle § 9 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, schválených rozhodnutím pozemkového úřadu podle § 9 odst. 2 téhož zákona, spadá do pravomoci soudů. Řízení o takovýchto žalobách probíhá podle části třetí, nikoli části páté občanského soudního řádu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 1999, sp. zn. 20 Cdo 1000/99)

Žalobce se s odkazem na ustanovení § 42 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, domáhal určení neplatnosti části dohody o vydání nemovitostí v katastrálním území H. N., uzavřené žalovanými podle ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb. v tehdy platném znění (dále jen „zákon o půdě“), a schválené rozhodnutím pozemkového referátu Okresního úřadu v H. ze dne 28. května 1992; podle žalobce je citovaná dohoda v části týkající se pozemku parc. č. 284 v rozporu s ustanovením § 11 odst. 1 písm. c) zákona o půdě, a tedy podle ustanovení § 39 obč. zák. neplatná, jelikož pozemek byl v rámci úprav místních komunikací zastavěn, v čemž žalobce spatřuje překážku bránící jeho vydání.

O k r e s n í s o u d v Hradci Králové rozsudkem ze dne 18. února 1998 žalobu zamítl kromě jiného s odůvodněním, že ustanovením omezujícím volnost účastníků smlouvy (§ 42 zákona č. 283/1993 Sb.) „nemůže být“ ustanovení § 11 odst. 1 písm. c) zákona o půdě; o případné existenci překážek bránících vydání věci podle posledně citovaného zákonného ustanovení je povolán rozhodovat výlučně pozemkový úřad, jehož rozhodnutí je podkladem pro zápis do katastru nemovitostí. Eventuální soudní přezkum rozhodnutí pozemkového úřadu nebyl navržen. Smyslem ustanovení § 42 zákona o státním zastupitelství je podle názoru okresního soudu naopak postižení případů nerespektování tzv. „blokačních ustanovení obsažených v restitučních předpisech“.

K o d v o l á n í ž a l o b c e p a k K r a j s k ý s o u d v Hradci Králové rozsudkem ze dne 23. září 1998 rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé potvrdil. Odvolací soud „se ztotožnil se závěry soudu prvního stupně skutkového i právního

charakteru“ včetně závěru o nedostatku žalobcovy aktivní legitimace, jež (kromě uvedeného) odůvodnil názorem, že dohoda o vydání nemovitosti dle ustanovení § 9 odst. 1 zákona o půdě není smlouvou o převodu vlastnictví ve smyslu ustanovení § 42 zákona o státním zastupitelství, nýbrž „novým právním institutem svého druhu“. Současně odvolací soud připustil podle ustanovení § 239 odst. 1 o. s. ř. dovolání s odůvodněním, že za zásadního právního významu považuje otázky,

1. zda je dána pravomoc soudu k projednání žaloby o určení neplatnosti dohody o vydání věci, uzavřené mezi osobou oprávněnou a osobou povinnou podle zákona o půdě a schválené rozhodnutím pozemkového úřadu,

2. zda dohoda o vydání nemovitosti uzavřená podle zákona o půdě mezi osobou oprávněnou a osobou povinnou, schválená rozhodnutím pozemkového úřadu, je smlouvou o převodu vlastnictví ve smyslu § 42 zákona o státním zastupitelství, a

3. co je třeba rozumět pod pojmem „ustanovení omezující volnost účastníků smlouvy“, o kterých hovoří § 42 zákona o státním zastupitelství, zejména zda lze rozumět takovými ustanoveními i ustanovení zákona o půdě, kterými se při schvalování dohody o vydání věci podle zákona o půdě zabýval pozemkový úřad.

Pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu napadl žalobce včasným dovoláním odůvodněným ustanovením § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., jímž se domáhal jeho zrušení a vrácení věci k dalšímu řízení. Právní posouzení věci odvolacím soudem má dovolatel za nesprávné proto, že v restitučních věcech nejde o přechod vlastnického práva k odňatým věcem na osobu oprávněnou, nýbrž o převod vlastnictví, k jehož nabytí dochází dohodou – smlouvou, jejíž účinnost je podmíněna kontrolou příslušného státního orgánu – pozemkového úřadu. Jestliže však zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, dává možnost podávat návrhy na neplatnost smluv, pak se toto ustanovení podle dovolatele vztahuje i na dohody schválené rozhodnutím pozemkového úřadu.

Druhý a třetí žalovaný navrhli zamítnutí dovolání s odůvodněním, že závěry odvolacího soudu v napadeném rozhodnutí jsou správné.

Dovolání není důvodné a proto je Nejvyšší soud zamítl.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 42 zákona č. 283/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“), státní zastupitelství může podat návrh na zahájení občanského soudního řízení o neplatnost smlouvy o převodu vlastnictví v případech, kdy při jejím uzavírání nebyla respektována ustanovení omezující volnost jejich účastníků.

Žaloba odkazující právě na ustanovení § 42 zákona požaduje určení neplatnosti dohody o vydání nemovitosti, uzavřené podle ustanovení § 9 odst. 1 zákona o půdě, jež pozemkový úřad schválil podle ustanovení § 9 odst. 2 citovaného zákona. Podle posléze uvedeného ustanovení dohoda uzavřená mezi oprávněnou a povinnou osobou podléhá schválení pozemkovým úřadem, a to rozhodnutím, jemuž předchází správní řízení. V tomto řízení pozemkový úřad zkoumá, zda dohoda byla uzavřena

těmi, kteří jsou skutečně osobou oprávněnou a osobou povinnou, zda je dána některá ze zákonných restitučních skutkových podstat a zda vydání nemovitosti nebrání zákonná překážka. V rozhodnutí, kterým pozemkový úřad dohodu schválí, je však zahrnuto nejen kladné posouzení všech těchto složek restitučního nároku, nýbrž také závěr, že v zájmu hospodaření se zemědělským půdním fondem a požadavky na tvorbu krajiny a životního prostředí není třeba rozhodnout jinak (např. ve smyslu § 9 odst. 5 zákona o půdě zřídit věcné břemeno, uložit opatření k ochraně životního prostředí a pod.). Jestliže se oprávněná a povinná osoba o vydání nemovitosti nedohodnou, pak podle § 9 odst. 4 zákona o půdě rozhodne o vlastnictví oprávněné osoby k nemovitosti pozemkový úřad.

Vlastnictví oprávněné osoby je tak založeno nikoliv dohodou uzavřenou mezi oprávněnou a povinnou osobou, nýbrž pravomocným rozhodnutím vydaným ve správním řízení; nabytí vlastnického práva se spojuje se dnem právní moci rozhodnutí pozemkového úřadu o schválení dohody (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1264/96, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 3, ročník 1999, pod poř. č. 17).

Neodvíjeli-li se nabytí vlastnictví od smlouvy, nýbrž od rozhodnutí správního orgánu vydaného ve správním řízení, pak nutně platí, že dohoda o vydání věci podléhající schválení pozemkovým úřadem není smlouvou o převodu vlastnictví ve smyslu ustanovení § 42 zákona. Není-li naplněn požadavek kladený ustanovením § 42 zákona na žalobu státního zastupitelství, totiž existence smlouvy jakožto titulu převodu vlastnického práva, pak (zcela nezávisle na tom, že jeden z předpisů používá pojmu „smlouva“, zatímco druhý termínu „dohoda“) z toho vyplývá, že na základě této žaloby podané státním zastupitelstvím platnost dohody uzavřené podle § 9 odst. 1 zákona o půdě přezkoumávat nelze, jelikož k jejímu podání státní zastupitelství není věcně legitimováno.

Kromě nedostatku žalobcovy aktivní věcné legitimace však existuje ještě další důvod, proč dovolání nemůže být úspěšné; i třetí otázku, již odvolací soud považuje za právně zásadně významnou, totiž nutno zodpovědět záporně, jelikož ustanovení § 11 odst. 1 zákona o půdě, jež vymezuje, které pozemky nelze vydat, nelze považovat za ustanovení omezující volnost účastníků smlouvy ve smyslu § 42 zákona o státním zastupitelství. Má-li totiž jít o omezení smluvní volnosti účastníků, tedy subjektů smlouvy, musí být zákonným zněním vyjádřeno tak, aby se týkalo jich, tedy těchto subjektů, nikoli – jak je tomu u ustanovení § 11 odst. 1 zákona o půdě – předmětu smlouvy. Zatímco se tedy – vymezuje-li, které pozemky nelze vydat – ustanovení § 11 odst. 1 zákona o půdě vztahuje k samotnému pozemku jako předmětu smlouvy – jde v ustanovení § 42 zákona o státním zastupitelství o případy, kdy pozemky – jako takové, tedy z hlediska ustanovení § 11 odst. 1 zákona o půdě – sice vydat lze, kdy však přesto určité omezení existuje; toto omezení se však netýká (určitého okruhu) pozemků, nýbrž subjektů, jímž se za určitých podmínek (příp. pro určité období) zakazuje dispozice majetkem. V takovýchto případech zákon (např.

v § 33 odst. 2, 3 zákona o půdě před zrušením tohoto ustanovení zákonem č. 42/1992 Sb.) používá znění, že „zemědělská družstva nemohou svůj majetek převádět ...“ nebo „... nemohou nakládat svými majetkovými účastmi ...“ (obdobně v případech, kdy podle ustanovení § 45 odst. 1 zákona č. 92/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů „... podniky nemohou uzavírat smlouvy o převodu vlastnictví majetku ...“). Odpověď na konkrétní část třetí otázky považované odvolacím soudem za zásadního právního významu tedy zní tak, že ustanovení § 11 odst. 1 zákona o půdě není ustanovením omezujícím smluvní volnost účastníků ve smyslu ustanovení § 42 zákona o státním zastupitelství. I z tohoto důvodu je tedy třeba dovolání zamítnout. Uvedený závěr není v rozporu ani s judikaturou Ústavního soudu; ten v usnesení ze dne 9. 10. 1998, sp. zn. IV. ÚS 350/97, na něž poukazuje dovolatel, aktivní legitimaci státního zastupitelství k podávání žalob podle § 42 zákona č. 283/1993 Sb. spojuje s ustanoveními § 47 zákona č. 92/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a § 3 zákona č. 87/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Obě citovaná ustanovení se týkají nikoli předmětů právních vztahů, nýbrž jejich subjektů.

Otázka pravomoci soudu již byla judikaturou (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. března 1999, sp. zn. 20 Cdo 1783/98) vyřešena, a to kladně, když bylo konstatováno, že obsah právního vztahu, založeného dohodou o vydání nemovitostí uzavřenou mezi oprávněnou a povinnou osobou podle ustanovení § 9 odst. 1 zákona o půdě, je věcí ve smyslu ustanovení § 7 odst. 1 o. s. ř. náležející do civilní pravomoci soudu.

Jelikož se žalobci prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu (§ 241 odst. 3 písm. d/ o. s. ř.) správnost napadeného rozhodnutí zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud dovolání, aniž ve věci nařídil jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), rozsudkem zamítl (§ 243b odst. 1 a 5 o. s. ř.).

Bezpodílové spoluvlastnictví manželů, zaniklé před 1. srpnem 1998, se vypořádá podle ustanovení občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. července 1998.

I při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, zaniklého prohlášením konkursu, zůstává zachován princip rovnosti podílů manželů na společném majetku (§ 150, věta první, obč. zák.), manžel úpadce je však ustanovením § 14 odst. 1 písm. k) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“), zbaven možnosti prosadit u majetku, se kterým úpadce podnikal, vypořádání jeho příkázáním do svého výlučného vlastnictví.

Majetkem ve smyslu ustanovení § 14 odst. 1 písm. k) citovaného zákona se ve spojení s ustanovením § 143 obč. zák. rozumí věci, pohledávky, jiná práva a jiné hodnoty ocenitelné penězi, nikoli však pasíva (např. společné dluhy manželů); ta totiž nemohou být součástí konkursní podstaty úpadce (§ 6 zákona), neboť v konkursním řízení jde o pohledávky úpadcových věřitelů, podléhající režimu ustanovení § 20 a násl. zákona.

Nemovitosti, které jeden z manželů nabyl při podnikání za trvání manželství a s nimiž dále sám podnikal, zpravidla nejsou věcmi sloužícími výkonu jeho „povolání“.

Pohledávka manžela úpadce, založená po prohlášení konkursu rozhodnutím soudu o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví, je pohledávkou třetí třídy (§ 32 odst. 2 písm. c/ zákona).

Řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví úpadce je zvláštním druhem sporu vyvolaného konkursem, kterým se vymezuje rozsah majetku konkursní podstaty a který nahrazuje spor o vyloučení věci z konkursní podstaty.

Správce konkursní podstaty může zpeněžit jen věci, které již nemohou být z podstaty vyloučeny a o jejichž definitivní příslušnosti k podstatě nemá pochybnosti. Zpeněžení věci je zpravidla možné po marném uplynutí lhůty, kterou konkursní soud stanovil tomu, kdo uplatňuje, že věc neměla být do soupisu zařazena, k podání žaloby vůči správci, nebo po zamítnutí takové žaloby.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 1999, sp. zn. 31 Cdo 1908/98)

K r a j s k ý s o u d v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 5. června 1997 vypořádal bezpodílové spoluvlastnictví manželů D., zaniklé prohlášením konkursu na majetek dlužníka M. D. (usnesením téhož soudu ze dne 7. září 1995), a to tak, že do výlučného vlastnictví žalované přikázal z celkové masy bezpodílového spoluvlastnictví pouze část movitých věcí v hodnotě 97 500 Kč. Ostatní movité věci a nemovitosti (s výjimkou rodinného domku manželů) spolu s pohledávkami, jež se pojily s provozováním podniku úpadce (vše v hodnotě 185 000 000 Kč), přikázal do vlastnictví

úpadce. Dále rozhodl, že rodinný dům manželů D. s označenou stavební parcelou, garáží a zahradou (nemovitosti v hodnotě 5 137 300 Kč) se přikazují do jejich rovnodílného podílového spoluvlastnictví. Soud prvního stupně vypořádal bezpodílové spoluvlastnictví ke dni 29. prosince 1995, kdy bylo podle jeho zjištění vyvěšeno usnesení o prohlášení konkursu na úřední desce konkursního soudu. Při vymezení předmětu vypořádání dospěl soud k závěru, že do něj nepatří majetkové vztahy, které se týkají manželů, ale nevznikly v souvislosti s bezpodílovým spoluvlastnictvím, pokud je účastníci neučinili předmětem řízení; lze řešit jen pohledávky a dluhy spojené s bezpodílovým spoluvlastnictvím. Prostředky získané úpadcem z (blíže neurčených) úvěrových smluv, jež uzavřel při podnikání, do bezpodílového spoluvlastnictví nezařadil, maje za to, že jeho součástí se staly až věci po vyčerpání úvěru za tyto prostředky pořízené. Dluhy úpadce podle soudu nelze vypořádat jinak než v režimu konkursního řízení. Odkazuje na zásady vypořádání vyjádřené v § 150 občanského zákoníku v rozhodném znění, tedy ve znění účinném do 31. července 1998 (dále též jen „obč. zák.“) a na znění § 14 odst. 1 písm. k) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „zákon“), přikázal tu část majetku, s níž úpadce podnikal, úpadci a dodal, že je třeba chránit věřitele úpadce. Přikázání rodinného domku do podílového spoluvlastnictví manželů D. odůvodnil tím, že v něm budou společně bydlet a užívat jej. Movité věci přičleně žalované jsou dle soudu těmi, které tvoří zařízení a vybavení domku a prokazatelně nesloužily podnikání.

K odvolání žalované V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 4. června 1998 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil s tím, že „z konkursní podstaty úpadce budou v rámci konkursu uspokojovány zjištěné pohledávky věřitelů přihlášené do konkursu vedeného na jeho majetek u krajského soudu pod sp. zn. K 71/95“. Proti svému rozsudku pak připustil dovolání. Podle odvolacího soudu je rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích o výčtu věcí přikázaných manželům a výroku o vzniku podílového spoluvlastnictví správný. K odvolacím námitkám žalované uvedl, že nemovitosti, s nimiž úpadce podnikal, prohlášením konkursu – v intencích § 14 odst. 1 písm. k) zákona – připadly do podstaty a soud nebyl oprávněn o nich rozhodnout jinak. O rozsahu majetku, se kterým úpadce podnikal, přitom neměl pochyb. Doplnění potvrzujícího výroku odůvodnil odvolací soud nutností úplného vyčerpání předmětu řízení, vycházející z toho, že při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví, jehož předmětem jsou věci nabyté z úvěrových prostředků, je třeba určit, kdo je povinen k úhradě závazků vzniklých z úvěrových smluv. Dovolání soud připustil, jelikož přisuzuje zásadní význam řešení otázky rozsahu věcí, které mohou být přikázány do vlastnictví některého z manželů při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví zaniklého prohlášením konkursu.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná (zastoupena advokátem) včasné dovolání, namítajíc, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci a uplatňujíc tak dovolací důvod dle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. Podle dovolatelky měl soud vyhovět naprosto shodnému návrhu účastníků řízení. Tento zá-

věr odůvodňuje tím, že s podanou žalobou zcela souhlasila, včetně právního odůvodnění. dále zásadou vázanosti soudu návrhem, znalostí konkursního řízení – potud, že eventuální výsledek řízení o vypořádání se promítá už v žalobě a že je předem porušen princip stejné účasti žalované na majetku v bezpodílovém spoluvlastnictví – a zásadou, že při tomto vypořádání nelze vlastnictví nabýt, leč jen pozbyt. Soud prvního stupně návrhu vyhověl jen co do masy vypořádávaného majetku, čímž porušil zásady dané § 150 obč. zák., přihlížel pouze k právům věřitelů úpadce, jejichž ochrana mu nepřísluší, a dovolatelku v podstatě zcela zbavil práv ke spornému majetku, nehledě na opomenutou nezletilou dceru účastníků. Argumentaci odvolacího soudu dovolatelka vytýká, že citací § 14 odst. 1 písm. k) zákona a odkazem na zásady vyjádřené v § 150 obč. zák. jen konstatoval známý stav a nehodnotil nepříznivý stav, jenž do budoucna vznikne založením spoluvlastnictví k rodinnému domku. Závěry odvolacího soudu má dovolatelka za rozporné s těmi, jež v řízení o předběžném opatření vyslovil rozhodnutím ze dne 18. září 1997 (uváděje, že právo správce konkursní podstaty prodat věci, které by mohly při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví připadnout žalované, je omezeno jejím spoluvlastnickým právem). Žádné ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání – pokračuje dovolatelka – neodporuje zásadám pro vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví podle občanského zákoníku, ani je nemodifikuje. Samo vypořádání nijak neovlivňuje vymezení konkursní podstaty. Dovolatelka má za správný takový postup vypořádání, podle něž soud k návrhu správce vypořádá bezpodílové spoluvlastnictví podle zásad uvedených v občanském zákoníku, správce poté vyznačí v soupisu konkursní podstaty poznámku podle § 19 zákona v té části podstaty, která se stala výlučným vlastnictvím úpadcova manžela, soud podle § 19 odst. 2 zákona uloží tomuto manželovi lhůtu k podání vylučovací žaloby vůči správci a teprve tento spor rozhodne o rozsahu konkursní podstaty ve vztahu k bezpodílovému spoluvlastnictví úpadce. Proto požaduje, aby napadené rozhodnutí, případně též rozhodnutí soudu prvního stupně, bylo zrušeno a věc vrácena k dalšímu řízení.

Dovolání je přípustné podle § 239 odst. 1 o. s. ř. Dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti k vadám vyjmenovaným v § 237 odst. 1 o. s. ř. (tzv. „zmatečností“) a (je-li dovolání přípustné) k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; jelikož tyto vady nebyly dovoláním namítány a z obsahu spisu nevyplynuly, je dovolatelce u dovolání, jehož přípustnost byla založena ustanovením § 239 odst. 1 o. s. ř., k dispozici pouze dovolací důvod ve smyslu § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. (srov. rozhodnutí uveřejněné pod číslem 34/1994 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Tímto dovolacím důvodem, který žalobkyně jako jediný také uplatnila, je dovolací soud vázán, včetně toho, jak jej dovolatelka obsahově vymezila (srov. § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že odvolací soud nevymezil právně významné otázky výrokem rozhodnutí (srov. náleze Ústavního soudu z 20. února 1997, sp. zn. III ÚS 253/96, uveřejněný v příloze sešitu č. 7, ročníku 1997, Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), je dovolání přípustné pro všechny

právní otázky, na nichž napadené rozhodnutí spočívá (za samozřejmého předpokladu, že jejich řešení bylo dovoláním zpochybněno). Povahu potvrzujícího rozsudku přitom napadené rozhodnutí neztrácí ani ve své „doplňující“ části; ta totiž – jak se podává níže – žádná nová práva a povinnosti účastníkům řízení nezakládá.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Právní závěr, že úpadce s nemovitostmi, které soud v rámci vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů přikázal do jeho výlučného vlastnictví, podnikal, je správný, neboť vychází z odpovídajících skutkových závěrů. Při absenci vad řízení jsou skutková zjištění o této otázce v dovolacím řízení napadnutelná pouze prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm. c) o. s. ř.; ten však – jak rozvedeno výše – dovolatelka u dovolání přípustného podle § 239 odst. 1 o. s. ř. použít nemůže. Ze skutkového základu sporu, tak jak byl soudy zjištěn v předchozích stádiích řízení, proto Nejvyšší soud i v tomto směru vychází a poukaz dovolatelky na údajně odlišné závěry, jež o povaze majetku manželů D. vyslovil v rozsudku ze dne 23. února 1995 krajský soud (uvedl-li, že účelem nabytí nemovitostí manželem žalované bylo rozmnožení majetku v bezpodílovém spoluvlastnictví a zastavené nemovitosti proto nelze považovat pouze za věci, které svou povahou slouží výlučně výkonu povolání jen jednoho z manželů), ponechal jako bezvýznamný stranou dalších úvah. Ostatně, úsudek, že věc neslouží výkonu povolání jen jednoho z manželů (úpadce), závěry o povaze majetku v bezpodílovém spoluvlastnictví, s nímž úpadce podnikal, nevyvrací, nýbrž podporuje. Tím je totiž řečeno, že věci (nemovitosti) nebyly v úpadcově výlučném vlastnictví (srov. § 143 obč. zák.); závěr, že nemovitosti, které jeden z manželů nabytí při podnikání za trvání manželství a s nimiž dále (sám) podnikal, nejsou věcmi sloužícími výkonu (jen) jeho „povolání“, je přitom závěrem typově správným.

K právnímu posouzení věci je nutno uvést následující:

Jedním z účinků prohlášení konkursu na majetek dlužníka podle § 14 odst. 1 písm. k) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, v rozhodném znění (ke dni 7. září 1995), tedy ve znění zákonů č. 122/1993 Sb., č. 42/1994 Sb., č. 74/1994 Sb., č. 117/1994 Sb., č. 156/1994 Sb., č. 224/1994 Sb. a č. 84/1995 Sb., je, že zaniká úpadcovo bezpodílové spoluvlastnictví manželů a do konkursní podstaty spadá ta jeho část, s níž úpadce podnikal. Podle § 26 odst. 1 citovaného zákona je v takovém případě třeba provést vypořádání zaniklého bezpodílového spoluvlastnictví manželů, přičemž správce konkursní podstaty je k provedení tohoto vypořádání oprávněn namísto úpadce, včetně podání návrhu na vypořádání soudem (odstavec 2. věta první, citovaného ustanovení). Dohodu o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů je správce oprávněn uzavřít jen formou smíru schváleného soudem a před předložením soudu musí s dohodou projevit souhlas věřitelský výbor (odstavec 2. věta druhá a třetí, citovaného ustanovení).

Příslušná ustanovení občanského zákoníku jsou ve věci i nadále použitelná (včetně zásad, podle nichž má být bezpodílové spoluvlastnictví vypořádáno) ve znění účinném do 31. července 1998. Na bezpodílové spoluvlastnictví manželů zaniklé před 1. srpna 1998 totiž ustanovení článku VIII. bodu 2 zákona č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů (účinného od 1. srpna 1998), logicky nedopadá; majetek tvořící masu zaniklého, avšak dosud nevypořádaného bezpodílového spoluvlastnictví se nemůže stát součástí společného jmění, jež by samo muselo prohlášením konkursu na majetek manžela – úpadce nebo zánikem manželství (srov. § 149 odst. 1 obč. zák., ve znění účinném od 1. srpna 1998) zaniknout.

Platí tedy, že podle § 150 obč. zák. se při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů vychází z toho, že podíly obou manželů jsou stejné. Každý z manželů je oprávněn požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek, a je povinen nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho ostatní majetek. Dále se přihlédne především k potřebám nezletilých dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, a k tomu, jak se zasloužil o nabytí a udržení společných věcí. Při určení míry přičinění je třeba vzít též zřetel k péči o děti a k obstarávání společné domácnosti.

Ustanovení občanského zákoníku o zániku a vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů jsou k citovaným ustanovením zákona o konkursu a vyrovnání v poměru obecného ke zvláštnímu. Účel zákona o konkursu a vyrovnání, jímž je uspořádání majetkových poměrů dlužníka, který je v úpadku (srov. § 1 odst. 1 zákona), a cíl konkursu – to jest dosažení poměrného uspokojení věřitelů z dlužníkovy majetku (srov. § 2 odst. 3 zákona), se tu prosazuje omezením smluvní volnosti účastníků řízení (nemožností správce a druhého z manželů vypořádat bezpodílové spoluvlastnictví mimosoudně) a omezením způsobu vypořádání ohledně majetku, se kterým úpadce podnikal. Zejména obsah ustanovení § 14 odst. 1 písm. k) zákona výrazně modifikuje zásady, na nichž takové vypořádání – podle § 150 obč. zák. – obecně spočívá; v řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů zaniklého prohlášením konkursu se ve specifických poměrech úpadku jednoho z manželů touto cestou prosazuje žádoucí ochrana konkursních věřitelů. V tom, že napadené rozhodnutí vychází z ustanovení, jež chrání věřitele úpadce i při vypořádání jeho bezpodílového spoluvlastnictví, tedy jeho nesprávnost nespočívá.

Vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů zaniklého prohlášením konkursu pak má – a dovolatelka se mylí, dovozuje-li opak – přímý vliv na vymezení konkursní podstaty. Ratio legis úpravy obsažené v ustanovení § 14 odst. 1 písm. k) zákona tkví (pouze) v tom, že soud musí při rozhodnutí o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví tu část majetku, s níž úpadce podnikal, přikázat do výlučného vlastnictví úpadce; jen tak se totiž definitivně stane součástí konkursní podstaty (srov. § 6 zákona) zpeněžitelnou v dalším průběhu konkursního řízení (srov. § 27 a násl. zákona). Uvedené platí bez zřetele k tomu, zda úpadcův díl majetku bu-

de coby důsledek takového vypořádání větší než díl majetku přikázaný druhému manželu. Samotným prohlášením konkursu však k rozdělení masy majetku zaniklého bezpodílového spoluvlastnictví (na část, která do konkursní podstaty spadá a bude do ní sepsána, a na část zbývající, jež by připadla manželu úpadce) nedochází a děje se tak až rozhodnutím, jímž soud spoluvlastnictví vypořádá nebo schválí smír účastníků ve věci vypořádání.

Jinak řečeno, princip rovnosti podílů manželů na společném majetku (kvantitativní hledisko vypořádání) zůstává i v případě konkursu zachován, avšak manžel úpadce je ustanovením § 14 odst. 1 písm. k) zákona zbaven možnosti prosadit u majetku, se kterým úpadce podnikal, vypořádání jeho přikázáním do svého výlučného vlastnictví.

Majetkem ve smyslu § 14 odst. 1 písm. k) zákona se přitom (ve spojení s § 143 obč. zák.) rozumí věci (movité i nemovité), pohledávky, jiná práva (např. práva průmyslová) a jiné hodnoty ocenitelné penězi, nikoli však pasíva, tedy (typicky) společné dluhy manželů; ta totiž nemohou být součástí konkursní podstaty úpadce (§ 6 zákona), neboť v konkursním řízení jde o pohledávky úpadcových věřitelů, podléhající režimu ustanovení § 20 a násl. zákona. Hodnotový rozdíl mezi majetkem přikázaným takto úpadci a majetkem přikázaným manželu úpadce je (ponecháme-li stranou vypořádání společných dluhů manželů a realizaci zásady vyjádřené v druhé větě ustanovení § 150 obč. zák.) důvodem k určení částky, již bude manžel, který nerovnoměrným rozdělením získal do výlučného vlastnictví majetek vyšší hodnoty, povinen z titulu vypořádání doplatit druhému z manželů. Již dříve (ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia uveřejněném pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, pod bodem XXXIV. stanoviska) přitom Nejvyšší soud formuloval závěr, že je-li takto v průběhu konkursu založena pohledávka manžela úpadce, není tuto pohledávku – ač jde obecně o pohledávku třetí třídy a nikoli o pohledávku za podstatou – třeba přihlašovat do konkursu.

Jelikož do konkursní podstaty bez dalšího náleží majetek, který dlužníkovi patřil v den prohlášení konkursu (srov. § 6 zákona), je povinností správce konkursní podstaty zařadit po prohlášení konkursu do soupisu konkursní podstaty všechny věci náležející do bezpodílového spoluvlastnictví úpadce, avšak s poznámkou, že dosud neproběhlo vypořádání. Rozhodnutí, kterým soud na základě požadavku obsaženého v § 26 odst. 1 zákona bezpodílové spoluvlastnictví vypořádá (lhostejno, zda k návrhu správce nebo k návrhu úpadcova manžela podanému vůči správci), je pak podkladem pro vyloučení věcí, jež byly přikázány manželu úpadce, z konkursní podstaty. Správce tak učiní u příslušných položek soupisu konkursní podstaty poznámkou o výsledku řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví. Řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví je tu zvláštním druhem sporu vyvolaného konkursem (incidenčního sporu), kterým se vymezuje rozsah majetku konkursní podstaty a který v případě, že důvodem zařazení věci do soupisu byla jen okolnost, že nedošlo k vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví úpadce, nahrazuje spor o vyloučení vě-

cí z konkursní podstaty. Žaloba o vyloučení věci z konkursní podstaty vycházející z toho, že soud věc v rámci vypořádání již přikázal do výlučného vlastnictví manžela úpadce, není nutná. Výsledek řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví zaniklého prohlášením konkursu je správce (i jako účastník řízení), stejně jako konkursní soud, povinen respektovat; konkursnímu soudu proto ani nepřisluší vyzývat manžela úpadce po proběhnuvším vypořádání k podání vylučovací žaloby.

Rozpornost závěrů odvolacího soudu – a tudíž ani nesprávnost právního posouzení věci v napadeném rozhodnutí – neplyne ani z rozhodnutí vrchního soudu ve věci předběžného opatření; závěry formulované při rozhodování o předběžném opatření se totiž od závěrů vyslovených v rozhodnutí konečném lišit mohou (to je dáno již „předběžnou“ povahou rozhodnutí). Právo správce konkursní podstaty zpeněžit věci, které by mohly při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví připadnout žalované, je (s výjimkou situace, kdy zpeněžením odvracel hrozící škodu na sepsaném majetku) navíc omezeno jen pro dobu trvání sporu, kterým má být s definitivní platností vyřešena otázka zařazení věci do konkursní podstaty. Toto omezení se podává již z ustanovení § 19 a § 27 a násl. zákona, bez zřetele k tomu, že uvedená zásada byla vyjádřena též v rozhodnutí o předběžném opatření. Správce totiž může zpeněžit jen věci, které již nemohou být (typicky postupem podle § 19 odst. 2 zákona) z konkursní podstaty vyloučeny a o jejichž definitivní příslušnosti ke konkursní podstatě tak nemá pochybnosti. Zpeněžení věci (tam, kde správce pochybnosti původně měl) je zpravidla možné po marném uplynutím lhůty, kterou konkursní soud stanovil tomu, kdo uplatňuje, že věc neměla být do soupisu zařazena, k podání žaloby vůči správci, nebo po zamítnutí takové (včas podané) žaloby (srov. § 19 odst. 2 zákona). V případě bezpodílového spoluvlastnictví úpadce odpadá možnost vyloučení věci z podstaty právě rozhodnutím soudu o vypořádání.

Co do námítky dovolatelky, že při shodném procesním postoji účastníků měl soud žalobě vyhovět tak, jak byla podána, když jí byl vázán, lze uvést, že rozhodnutí soudu, které by nerespektovalo způsob vypořádání majetku, s nímž úpadce podnikal, předepsaný ustanovením § 14 odst. 1 písm. k) zákona, by bylo nezákonné. Výklad podávaný soudní praxí je jednotný i v tom, že v řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů soud návrhem (žalobou) vázán není, neboť z právního předpisu (zde z ustanovení § 150 obč. zák. ve spojení s § 14 odst. 1 písm. k) zákona) vyplývá – ve shodě s ustanovením § 153 odst. 2 a § 206 odst. 2 o. s. ř. – určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (srov. např. zhodnocení praxe soudů při výkladu a aplikaci ustanovení novely občanského soudního řádu /zákon č. 49/1973 Sb./, schválené usnesením pléna bývalého Nejvyššího soudu ČSSR ze 16. prosince 1974, sp. zn. Plsč 2/74, uveřejněné pod číslem 1/1975 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 6–7).

Dovolání je přesto důvodné.

Nejvyšší soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Zásadám vypořádání plynoucím z ustanovení § 150 obč. zák. především neodpovídá – přes jejich modifikaci ustanoveními zákona o konkursu a vyrovnání – způsob vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví ohledně rodinného domku a souvisejících nemovitostí.

Právní teorie i soudní praxe sice připouští, že zaniklé bezpodílové spoluvlastnictví manželů lze vypořádat i tím, že věc bude přikázána do podílového spoluvlastnictví (bývalých) manželů, jde však o postup výjimečný, jenž má zpravidla původ v dohodě nebo alespoň souhlasných procesních postojích účastníků řízení, a k němuž soud přistoupí jen odůvodňují-li to okolnosti konkrétního případu; takový postup totiž popírá vlastní cíl vypořádání, jímž obecně je ukončení spoluvlastnického vztahu (likvidace zvláštního podvojného vlastnictví, které mimo manželství existovat nemůže). Je-li dále vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví předpokladem následného zpeněžení vypořádaného majetku v konkursu (té části, jež zůstane v podstatě), musí být provedeno způsobem, který nebude klást zpeněžení další překážky. Přikázáním označených nemovitostí do rovnodílného podílového spoluvlastnictví manželů D. by se nepochybně ztížila možnost zpeněžení úpadcova podílu na věci v konkursu. Pomineme-li předkupní právo realizovatelné dovolatelkou podle § 140 obč. zák. i v konkursu (srov. rozhodnutí uveřejněné pod číslem 8/1999 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), by prodej úpadcova podílu na věci byl závislý na ochotě zájemce o koupi sdílet spoluvlastnictví věci se žalovanou, případně vést spor o zrušení podílového spoluvlastnictví; již proto zvolený způsob vypořádání těchto nemovitostí vhodný není.

Za rozhodné pro způsob vypořádání tohoto majetku však Nejvyšší soud má závěry o významu zásady rovnosti podílů obou manželů na společném majetku, jde-li o bezpodílové spoluvlastnictví zaniklé prohlášením konkursu na majetek jednoho z nich. Slouží-li uvedené nemovitosti potřebám obou manželů a jejich nezletilé dceře (srov. dále § 150 odst. 1, větu třetí, obč. zák.), pak se zřetelem k hodnotě věcí, jež byly přikázány úpadci a zjevné nevhodnosti vypořádání nemovitostí přikázáním do podílového spoluvlastnictví manželů, odpovídá popsaným principům vypořádání, aby výlučnou vlastníci byla určena žalovaná.

Odvolací soud rovněž pochybil výrokem o uspokojování zjištěných pohledávek věřitelů přihlášených v označeném konkursu z konkursní podstaty. Tento výrok je z pohledu rozhodnutí o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví bezcenný a co do svého dopadu do poměrů konkursního řízení zavádějící. Zásada, že z konkursní podstaty se uspokojují zjištěné pohledávky konkursních věřitelů, je toliko opakováním důsledků plynoucích přímo ze zákona o konkursu a vyrovnání (srov. § 20 až § 25 a § 30 až § 33 zákona), navíc – ve spojení s tím, že má jít o pohledávky „přihlášené“

– opakováním nepřesným a tudíž i nesprávným. Z konkursní podstaty totiž podle § 27 odst. 5 a § 31 odst. 1 zákona mohou být uspokojeny i pohledávky věřitelů, které se přihlašovat nemusejí.

V rámci vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů v tzv. širším smyslu se na návrh účastníků vypořádávají i společné dluhy manželů, které vznikly za trvání manželství, ať již v souvislosti s jejich bezpodílovým spoluvlastnictvím, či nikoli (shodné závěry rozhodovací praxe plynou např. z rozboru a zhodnocení rozhodovací činnosti soudů v ČSR ve věcech vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů a stanoviska občanskoprávního kolegia bývalého Nejvyššího soudu ČSR k výkladu zákonných ustanovení o bezpodílovém spoluvlastnictví, z 3. února 1972, sp. zn. CpJ 86/71, uveřejněného pod číslem 42/1972 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek /dále též jen „R 42/1972“/, str. 262–263) a – ve shodě s § 150, větou druhou, obč. zák. – dluhy jen jednoho z manželů vzniklé při pořízování majetku náležícího do bezpodílového spoluvlastnictví (srov. např. rozhodnutí uveřejněné pod číslem 57/1970 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek /dále též jen „R 57/1970“/). Přitom vždy platí, že vypořádání těchto závazků nezasahuje do práv a povinností třetích osob (věřitelů a jiných), které nejsou účastníky řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů a jímž zůstávají nedotčena všechna jejich práva i námitky (srov. R 42/1972, str. 263).

Napadeným rozhodnutím ani rozhodnutím soudu prvního stupně nebyly vypořádány společné dluhy manželů, jejichž existence nebyla účastníky ani tvrzena (s přihlédnutím k tomu, že jeden z manželů je v úpadku, by k úhradě jejich nesplacených zůstatků museli být oba manželé stejně zavázáni rovným dílem). Kritizovaným výrokem měly být zjevně postiženy pouze dluhy úpadce. Podobný výrok ovšem neobstojí již proto, že úpadce má obecně povinnost k úhradě všech svých dluhů (nejen těch, pohledávek, jež byly v konkursu přihlášeny a zjištěny); toliko ji na něm za trvání konkursu nelze vynutit jinak než v rámci konkursního řízení, za podmínek stanovených zákonem o konkursu a vyrovnání.

Rozsudek odvolacího soudu pak postrádá argumentaci odůvodňující absenci výroku o dorovnání podílu žalované se zřetelem k hodnotě věcí a pohledávek přikázaných úpadci a k hodnotě věcí a pohledávek přikázaných jí. Tato argumentace je nutná i tehdy, má-li absence dotčeného výroku původ v zohlednění dluhů jen jednoho z manželů vzniklých při pořízování majetku náležícího do bezpodílového spoluvlastnictví. Přitom nemůže být pominuta též zásada, podle níž to, co každý z manželů vynaložil na společný majetek ze svého, má mu být uhrazeno ze společného majetku druhým manželem jen ve výši odpovídající poměru velikosti podílu, kterého se každému z nich dostává z bezpodílového spoluvlastnictví (srov. R 57/1970), redukované podle poměru, v němž došlo ke snížení hodnoty věci za trvání bezpodílového spoluvlastnictví (srov. rozhodnutí uveřejněné pod číslem 43/1974 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Právní posouzení věci je v dotčeném směru neúplné a tudíž i nesprávné.

Lze tudíž uzavřít, že dovolací důvod ve smyslu § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. byl dovolatelkou zčásti uplatněn právem a napadené rozhodnutí proto za správné mít nelze. Nejvyšší soud proto, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), rozsudek odvolacího soudu podle § 243b odst. 1, část věty za středníkem, o. s. ř. zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta první, o. s. ř.).

Rozhodl-li příslušný odborový orgán, že vyhlášená stávka bude zahájena v průběhu dne, je požadavek ustanovení § 17 odst. 5 zákona č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání (ve znění pozdějších předpisů), splněn tehdy, jestliže jmenný seznam stávkujících zaměstnanců byl zaměstnavateli předložen (doručen) alespoň (nejpozději) v den, který předchází dni, po jehož uplynutí má být stávka zahájena; den, v němž lhůta uplyne (den předcházející zahájení stávky), musí být dnem pracovním.

Ve sporu o určení nezákonnosti stávky je jako žalovaný věcně legitimován příslušný odborový orgán; tomuto orgánu zákon č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů, přiznává způsobilost být účastníkem takového řízení (§ 19, část věty za středníkem, o. s. ř.).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 1998, sp. zn. 31 Cdo 218/98)

Žalobce se domáhal, aby bylo určeno, že „stávka zaměstnanců D. p. m. O., a. s., kterou vyhlásil Závodní výbor odborového svazu pracovníků dopravy, silničního hospodářství a autoopravárenství D. p. m. O., a. s., dne 28. 2. 1997, a která byla zahájena dne 6. 3. 1997 ve 4.00 hodin, je nezákonná“. Žalobu zdůvodnil tím, že stávka nebyla zahájena za podmínek uvedených v ustanovení § 17 odst. 5 zákona č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „zákon“), neboť jmenný seznam zaměstnanců, kteří jsou účastníky stávky, byl žalobci předložen dne 5. 3. 1997 v 6.50 hod, ačkoliv se tak mělo stát nejpozději dne 4. 3. 1997 do 24.00 hod. Jako žalovanou stranu v žalobě označil „Závodní výbor odborového svazu pracovníků dopravy, silničního hospodářství a autoopravárenství D. p. m. O., a. s.“.

K r a j s k ý s o u d v Ostravě rozsudkem ze dne 9. 4. 1997 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení 1650 Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku „na účet“ advokátky JUDr. O. U. Dospěl k závěru, že v ustanovení § 17 odst. 5 zákona „není stanovena lhůta ani doba“, ale že „jde o stanovení posledního možného termínu, kdy musí příslušný odborový orgán předložit zaměstnavateli jmenný seznam zaměstnanců, kteří jsou účastníky stávky, a tento nejzazší možný termín je stanoven jeden pracovní den před zahájením stávky“. Protože stávka „začala“ dne 6. 3. 1997, byl předcházejícím pracovním dnem den 5. 3. 1997; v tento den byl zaměstnavateli příslušný seznam také předložen. Stávka tedy není nezákonná, neboť při jejím zahájení nebyla podmínka uvedená v ustanovení § 17 odst. 5 zákona porušena. Za žalovanou považoval „Základní organizaci odborového svazu pracovníků dopravy, silničního hospodářství a autoopravárenství Čech a Moravy“. Vycházel přitom z procesního úkonu žalobce, který na námitku, že žalovaný je v žalobě „nesprávně označen“, „upřesnil označení žalovaného tak, že žalovaným v této věci není Závodní výbor odborového svazu pracovníků dopravy, ale Základní

organizace odborového svazu pracovníků dopravy“; podle soudu prvního stupně „takto označený žalovaný má způsobilost být účastníkem řízení ve smyslu ust. § 19 o. s. ř., a proto bylo ve věci jednáno“.

K odvolání žalobce V r c h n í s o u d v Olomouci rozsudkem ze dne 14. 10. 1997 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobě vyhověl, a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně 4225 Kč a na náhradu nákladů odvolacího řízení 3150 Kč, vše do 3 dnů od právní moci rozsudku „na účet“ JUDr. P. R. Při zkoumání, zda při zahájení stávky byla dodržena podmínka uvedená v ustanovení § 17 odst. 5 zákona, dovodil, že „zákoník práce definuje pouze dny pracovního klidu, a to jako dny, na které připadá nepřetržitý odpočinek zaměstnance v týdnu, a svátky“, z čehož vyplývá, že „zbylé dny, které nejsou dnem pracovního klidu, jsou dny pracovní“; pracovní den, stejně jako den pracovního klidu, „začíná v 00 hod. a končí ve 24.00 hod a má tedy 24 hodin (nejde-li o den, ve kterém se přechází na letní nebo zimní čas)“. Protože „jeden pracovní den je jeden celý den, který není dnem pracovního klidu“, nemůže být „časový úsek, který je předepsán § 17 odst. 5 zákona mezi předáním seznamu a zahájením stávky“, kratší než 24 hodin. Při jiném výkladu by ustanovení § 17 odst. 5 zákona „ztratilo smysl“, neboť by zaměstnavatel „neměl možnost učinit opatření, která žalobce rozvádí ve svém odvolání“ (připravit náhradní práci pro zaměstnance, kteří se stávky neúčastní, zabezpečit nezbytnou činnost a provoz zařízení, u nichž to vyžaduje jejich charakter a účel, a zabezpečit ochranu zařízení před poškozením, zničením či zneužitím), a smysl tohoto ustanovení „spočívá nepochybně právě v tom, aby měl přiměřený čas je učinit“. Stávka je nezákonná, neboť uvedený „časový úsek“ činil „něco málo přes 21 hodin“; podmínka uvedená v ustanovení § 17 odst. 5 zákona tedy nebyla splněna.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání z důvodu uvedeného v ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. Namítá, že „jeden pracovní den předem je pracovní den předcházející rozhodné události“, a poukazuje v tomto směru na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 11. 1967, sp. zn. 6 Cz 136/67, v němž byla řešena při výkladu ustanovení § 58 odst. 2 zák. práce otázka, co se rozumí doručením „před rozhodujícím dnem“. Podle názoru dovolatelky se navíc „v pracovněprávním zákonodárství“ chápe pracovní den jako období pracovní směny; svůj závěr dovozuje z ustanovení § 11 odst. 2 nařízení vlády č. 108/1994 Sb. a z toho, že tímto způsobem je pracovní den chápán také v ustanovení § 40 odst. 3 tohoto nařízení vlády a v jeho příloze o důležitých osobních překážkách v práci. Ke splnění podmínky uvedené v ustanovení § 17 odst. 5 zákona proto postačovalo, aby jmenný seznam stávkujících byl žalobci předložen „v průběhu pracovní směny, tj. stanovené pracovní doby vedení podniku dne 5. 3. 1997“. Požadavek ustanovení § 17 odst. 5 zákona byl splněn i v případě, že by byl zaujat právní názor, podle kterého „jmenný seznam bylo nutno předložit zaměstnavateli jeden pracovní den před zahájením stávky“; pracovní doba vedení zaměstnavatele totiž začíná v rozmezí 7.30 až 8.00 hod, v „kritic-

ký den“ se ředitel dostavil na pracoviště kolem 6.45 hod a v tomto okamžiku mu byly jmenné seznamy předány. Dovolatelka rovněž nesouhlasí s názorem odvolacího soudu o smyslu ustanovení § 17 odst. 5 zákona. Dovojuje, že žádné z uváděných opatření nelze reálně zajistit den před zahájením stávky. Úmyslem zákonodárce, vyjádřeným v tomto ustanovení, bylo „zajistit vstup do objektu podniku jen těm, kteří nejsou v seznamu stávkujících uvedeni, případně jim vyplácet nemocenské dávky, pokud by onemocněli v průběhu stávky, a odškodnit jim pracovní úraz, ke kterému by došlo v období trvání stávky“. Žalovaná navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Žalobce navrhl, aby dovolací soud dovolání zamítl. Uvedl, že za „pracovní den předem“ nelze považovat „průběh bezprostředně předcházející pracovní směny“. Ztotožnil se v tomto směru s právním názorem odvolacího soudu a za správný považuje též jeho názor o účelu ustanovení § 17 odst. 5 zákona.

N e j v y š š í s o u d České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o rozsudek, proti kterému je dovolání přípustné i podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř., přezkoumal napadený rozsudek bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání sice není opodstatněné, že však řízení předcházející rozsudku odvolacího soudu je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Protože touto vadou trpí i rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud rozsudky soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Podle ustanovení § 20 písm. c) zákona nezákonná podle tohoto zákona je stávka, která nebyla vyhlášena nebo zahájena za podmínek stanovených v § 17.

Podle ustanovení § 17 odst. 5 zákona příslušný odborový orgán musí předložit zaměstnavateli alespoň jeden pracovní den před zahájením stávky jmenný seznam zaměstnanců, kteří jsou účastníky stávky.

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzovaném případě zjištěno (správnost skutkových zjištění dovolatelka nenapadá), že Závodní výbor Základní organizace odborového svazu pracovníků dopravy, silničního hospodářství a autoopravárenství Čech a Moravy D. p. m. O., a. s., rozhodl, že stávka u žalobce vyhlášena dne 28. 2. 1997 bude zahájena dne 6. 3. 1997 ve 4.00 hod. Jmenný seznam zaměstnanců žalobce, kteří jsou účastníky stávky, byl žalobci předán dne 5. 3. 1997 v 6.50 hod.

V ustanovení § 17 odst. 5 zákona je stanovena lhůta (tj. časové období určené k uplatnění práva na stávku), během které je příslušný odborový orgán, jenž rozhodl o zahájení stávky, povinen předložit (doručit) zaměstnavateli jmenný seznam stávkujících zaměstnanců. Zmeškání (marné uplynutí) této lhůty má za následek, že stávka je nezákonná.

Lhůta k předložení (doručení) jmenného seznamu stávkujících zaměstnanců zaměstnavateli činí – jak výše uvedeno – „alespoň jeden pracovní den před zahájením stávky“.

Pracovněprávní předpisy (a ani jiné právní předpisy) pojem „pracovní den“ výslovně nedefinují. Z kontextu, v jakém tento pojem používají, vyplývá, že za „pracovní den“ v první řadě považují takový den, který nebyl stanoven dnem pracovního klidu; dny pracovního klidu jsou (srov. § 91 odst. 1 zák. práce, § 2 zákona č. 93/1951 Sb., o státních svátcích, o dnech pracovního klidu a o památných a významných dnech, ve znění pozdějších předpisů) dny, na které připadá nepřetržitý odpočinek zaměstnance v týdnu, svátky a další zákonem stanovené dny pracovního klidu (1. leden, velikonoční pondělí, 1. květen, 24., 25. a 26. prosinec). Dny, na které připadá nepřetržitý odpočinek zaměstnance v týdnu, se stanoví podle vyhlášky č. 63/1968 Sb., o zásadách pro zkracování týdenní pracovní doby a pro zavádění provozních a pracovních režimů s pětidenním pracovním týdnem, ve znění pozdějších předpisů, (srov. její bod 7) zásadně (pokud možno) na neděli a sobotu (dny všeobecného volna). V uvedeném smyslu je pojem „pracovní den“ užit např. v ustanovení § 266 odst. 3 zák. práce, § 122 odst. 3 obč. zák., § 57 odst. 2 o. s. ř., čl. I § 72 zákona č. 191/1950 Sb., § 17 odst. 2 zákona č. 143/1992 Sb. (ve znění pozdějších předpisů), § 12 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb. (ve znění pozdějších předpisů), § 17 odst. 3 a § 26b odst. 3 zákona č. 592/1991 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) aj. Pracovněprávní předpisy v některých případech pojem „pracovní den“ užívají, zejména v souvislosti s výkonem práce zaměstnancem pro zaměstnavatele, tak, že jím rozumí i pracovní směnu (dobu, po kterou je zaměstnanec během dne povinen pracovat); v tomto smyslu je pojem „pracovní den“ uveden např. v ustanovení § 11 odst. 2 nařízení vlády č. 108/1994, kterým se provádí zákoník práce a některé další zákony.

V ustanovení § 17 odst. 5 zákona je pojem „pracovní den“ užit – jak je nepochybné z kontextu tohoto ustanovení a z jeho účelu – v prvním z výše uvedených způsobů. Pracovním dnem se proto ve smyslu ustanovení § 17 odst. 5 zákona rozumí takový den, který nebyl stanoven dnem pracovního klidu. Pracovní den – stejně jako všechny dny – začíná v 00.01 hod. a končí ve 24.00 hod.

S názorem dovolatelky, která chápe pracovní den jako období pracovní směny, nelze souhlasit. I když také v tomto smyslu některé pracovněprávní předpisy užívají pojem „pracovní den“, dovolatelka přehlíží, že v ustanovení § 17 odst. 5 zákona nejde o vztahy mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem týkající se výkonu práce, ale o uložení povinnosti předložit zaměstnavateli jmenný seznam stávkujících zaměstnanců a o určení lhůty, během níž se tak musí stát. Výklad pojmu „pracovní den“ zastávaný dovolatelkou by byl v tomto případě zcela nepřipadný a negující skutečný smysl tohoto ustanovení.

Z uvedeného vyplývá, že odvolací soud pojem „pracovní den“ vyložil správně. S jeho názorem (učiněným na základě uvedeného závěru), že dobu mezi předáním seznamu a zahájením stávky je třeba počítat podle hodin, však nelze souhlasit.

Počítání lhůt určených zákonem č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů, se řídí (srov. § 32 odst. 2 zákona) ustanovením § 266 zák. práce.

Podle ustanovení § 266 odst. 1 zák. práce lhůta určená podle dní počíná dnem, který následuje po události, jež je rozhodující pro její počátek. Má-li podle zákona lhůta uplynout před jistou (zákonem stanovenou) skutečností, představuje tato skutečnost určení konce běhu lhůty; událostí ve smyslu ustanovení § 266 odst. 1 zák. práce rozhodnou pro počátek běhu lhůty je pak to, co se má stát předem (tj. událost, o níž zákon stanoví, že se má před uplynutím lhůty stát).

Lhůta uvedená v ustanovení § 17 odst. 5 zákona je lhůtou určenou podle dní. Událostí, jež je rozhodující pro její počátek, je předložení (doručení) jmenného seznamu stávkujících zaměstnanců zaměstnavateli. Má-li být lhůta zachována, musí být uvedený seznam zaměstnavateli předložen (doručen) alespoň (tj. nejpozději) jeden pracovní den před zahájením stávky. Protože lhůta určená podle dní počíná dnem, který následuje po události, jež je rozhodující pro její počátek (§ 266 odst. 1 zák. práce), běh lhůty v délce jednoho dne skončí uplynutím 24.00 hod. dne následujícího po události, jež byl rozhodující pro její počátek.

Jestliže stávka má být zahájena v průběhu dne, jehož uplynutím běh lhůty v trvání jednoho dne teprve skončí, není splněn požadavek ustanovení § 17 odst. 5 zákona spočívající v tom, aby jmenný seznam stávkujících zaměstnanců byl zaměstnavateli předložen (doručen) alespoň jeden pracovní den před zahájením stávky; stávka má být totiž zahájena dříve než uplynutím 24.00 hodin, jímž skončí běh lhůty. V takovémto případě je třeba – má-li být lhůta zachována – jmenný seznam stávkujících zaměstnanců zaměstnavateli předložit (doručit) alespoň (nejpozději) v den, který předchází dni, po jehož uplynutí má být podle rozhodnutí příslušného odborového orgánu stávka zahájena. Vzhledem k tomu, že jmenný seznam musí být předložen ve lhůtě alespoň jednoho pracovního dne, musí být den, v němž lhůta uplyne (tj. den předcházející zahájení stávky), dnem pracovním.

Nejvyšší soud z uvedených důvodů dospěl k závěru, že, rozhodl-li příslušný odborový orgán, že vyhlášená stávka bude zahájena v průběhu dne, je požadavek ustanovení § 17 odst. 5 zákona splněn tehdy, jestliže jmenný seznam stávkujících zaměstnanců byl zaměstnavateli předložen (doručen) alespoň (nejpozději) v den předcházející dni, po jehož uplynutí má být stávka zahájena; den, v němž lhůta uplyne (den předcházející zahájení stávky), musí být dnem pracovním.

V posuzovaném případě byl jmenný seznam stávkujících zaměstnanců žalobci předložen (doručen) dne 5. 3. 1997 v 6.50 hod. Lhůta jednoho dne začala ve smyslu ustanovení § 266 odst. 1 zák. práce plynout dne 6. 3. 1997 v 00.01 hod. a skončila dne 6. 3. 1997 v 24.00 hod. Protože stávka měla být podle rozhodnutí Závodního výboru Základní organizace odborového svazu pracovníků dopravy, silničního hospodářství a autoopravárenství Čech a Moravy D. p. m. O., a. s., zahájena dne 6. 3. 1997 již ve 4.00 hod., nebyla lhůta podle ustanovení § 17 odst. 5 zákona dodržena. Odvo-

lačí soud tedy – i když nikoliv ze zcela přílehlavých důvodů – dospěl ke správnému závěru, že stávka nebyla zahájena za podmínek stanovených v § 17 zákona a že je proto podle ustanovení § 20 písm. c) zákona nezákonná.

Řízení před soudy je však postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Z obsahu spisu vyplývá, že žalobce ve své žalobě označil za žalovanou stranu „Závodní výbor odborového svazu pracovníků dopravy, silničního hospodářství a autoopravárenství D. p. m. O., a. s.“.

Podle ustanovení § 90, první části věty, o. s. ř. účastníky řízení jsou navrhovatel (žalobce) a odpůrce (žalovaný). Vymezení účastníků řízení se podle tohoto ustanovení zakládá procesním způsobem; navrhovatelem (žalobcem) je ten, kdo podal u soudu návrh na zahájení řízení (žalobu), a odpůrcem (žalovaným) je ten, koho navrhovatel (žalobce) v návrhu (v žalobě) za tohoto účastníka řízení označil.

Z ustanovení § 79 odst. 1, věty druhé, o. s. ř. vyplývá, že účastníci řízení musí být v návrhu na zahájení řízení (v žalobě) označeni tak, aby bylo nepochybné, kdo je účastníkem řízení, aby ho nebylo možné zaměnit s někým jiným (s jinou osobou) a aby s ním soud mohl jednat. Jestliže návrh na zahájení řízení (žaloba) obsahuje takové označení účastníků řízení, které neumožňuje jejich přesnou identifikaci, jde o nesprávné podání; soud je povinen se postupem podle ustanovení § 43 o. s. ř. pokusit, aby navrhovatel (žalobce) takovou vadu podání odstranil. Označí-li však navrhovatel (žalobce) účastníky přesně, není vadou podání skutečnost, že nemají ve smyslu ustanovení § 19 o. s. ř. způsobilost být účastníkem řízení.

Žalobce v posuzovaném případě označil v žalobě žalovanou stranu natolik přesně a určitě, že nevznikají žádné pochybnosti o tom, že v řízení měl vystupovat jako žalovaný závodní výbor základní organizace odborové organizace (Odborového svazu pracovníků dopravy, silničního hospodářství a autoopravárenství Čech a Moravy) působící u žalobce. Žalovaný byl tedy v žalobě dostatečným způsobem identifikován a „upřesnění“ žalovaného (s výjimkou přesného uvedení jeho názvu stejně vyplývajícího z obsahu spisu) nebylo potřebné.

Při jednání u soudu prvního stupně dne 9. 4. 1997 žalobce uvedl, že „upřesňuje odpůrce takto: Základní organizace odborového svazu pracovníků dopravy, silničního hospodářství a autoopravárenství Čech a Moravy“. Ačkoliv šlo o nejasný procesní úkon (z jeho obsahu lze dovodit pouze to, že žalobce požadoval, aby se řízení zúčastnila „Základní organizace odborového svazu pracovníků dopravy, silničního hospodářství a autoopravárenství Čech a Moravy“, nevyplývá z něj však, jaký konkrétní způsobilý procesní návrh – za situace, kdy z hlediska označení žalovaného nebylo potřebné odstraňovat neúplnost nebo nesprávnost žaloby – žalobce činí, tj. zda navrhuje, aby tento subjekt přistoupil do řízení jako další žalovaný, aby byla provedena záměna na straně žalovaného apod.), soud prvního stupně žalobce o nedostatech podání nepoučil a v rozporu s ustanoveními § 5 a § 43 odst. 1 o. s. ř. se nepokusil o odstranění jeho neurčitosti. Se Základní organizací odborového svazu pracovníků do-

pravy, silničního hospodářství a autoopravárenství Čech a Moravy D. p. m. O., a. s., se sídlem v O., pak jednal jako s účastníkem řízení s tím, že – jak uvedl v odůvodnění svého rozsudku – „takto označený žalovaný má způsobilost být účastníkem řízení ve smyslu ust. § 19 o. s. ř.“, aniž by se způsobem vyplývajícím z ustanovení § 92 o. s. ř. (v tomto případě jedině možným) účastníkem řízení ve skutečnosti stala.

Z uvedeného vyplývá, že soud prvního stupně jednal se Základní organizací odborového svazu pracovníků dopravy, silničního hospodářství a autoopravárenství Čech a Moravy D. p. m. O., a. s., se sídlem v O., jako se žalovanou v tomto sporu a že vůči tomuto subjektu věc rozhodl, ačkoliv žalobce ji jako žalovanou v žalobě neoznačil a o tom, že by se stala účastníkem tohoto řízení, nebylo zákonem stanoveným způsobem rozhodnuto; odvolací soud pak tuto vadu řízení způsobem vyplývajícím z ustanovení § 221 o. s. ř. neodstranil. Dovolací soud k této vadě řízení, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, ve smyslu ustanovení § 242 odst. 3, věty druhé, o. s. ř. přihlédl, i když nebyla uplatněna v dovolání.

Názor žalované, že „pasivní subjektivitu v této věci má toliko základní organizace, nikoliv její orgán, tedy závodní výbor“, není správný. Žalovaná totiž přehlídí, že smluvní stranou k jednání o kolektivní smlouvě a k jejímu uzavření není odborová organizace ani její organizační jednotka, která má ve smyslu ustanovení § 9a odst. 2 a § 6 odst. 2 písm. e) zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů (ve znění pozdějších předpisů), způsobilost jednat svým jménem, ale příslušný odborový orgán; příslušným odborovým orgánem se rozumí (srov. § 32 odst. 1 zákona) odborový orgán, který je oprávněn vystupovat v právních vztazích jménem příslušné organizace. Příslušný odborový orgán rovněž vyhláší stávku ve sporu o uzavření kolektivní smlouvy a rozhoduje o jejím zahájení. Má-li zaměstnavatel za to, že stávka je nezákonná, podává návrh na určení nezákonnosti stávky proti příslušnému odborovému orgánu, a to ke krajskému soudu, v jehož obvodu má žalovaný odborový orgán sídlo (srov. § 21 zákona). Nikoliv příslušný odborový orgán, ale odborová organizace, jejíž orgán rozhodl o zahájení (vyhlášení) stávky, odpovídá zaměstnavateli za škodu, k níž došlo z důvodu neposkytnutí nezbytné součinnosti podle § 19 odst. 1 zákona, a za škodu, která zaměstnavateli vznikla nezákonnou stávkou.

Z uvedeného vyplývá, že ve sporu o určení nezákonnosti stávky je pasivně věcně legitimován příslušný odborový orgán; tomuto orgánu zákon č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů (zejména ustanovení § 21 zákona) rovněž přiznává způsobilost být účastníkem takového řízení (srov. § 19, část věty za středníkem, o. s. ř.).

Protože rozsudek odvolacího soudu není správný, Nejvyšší soud České republiky jej zrušil (§ 243b odst. 1, část věty za středníkem, o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, trpí i rozsudek soudu prvního stupně, byl také tento rozsudek zrušen a věc byla vrácena Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta druhá, o. s. ř.).

Při stanovení odvodu za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu podle zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění zákona č. 10/1993 Sb., se postupovalo podle části B přílohy k tomu zákonu, skupiny faktorů C, i poté, co usnesení vlády ČSSR č. 26/1983 bylo usnesením vlády České republiky ze dne 14. 7. 1993 č. 387/1993 zrušeno.

(Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 30. 7. 1998, sp. zn. 29 Ca 250/96)

Žalovaný svým rozhodnutím ze dne 11. 7. 1996, č. j. ŽP/1765/1996, zamítl odvolání společnosti Q., s. r. o., V. proti rozhodnutí Městského úřadu V. – odboru hospodářsko správního – ze dne 10. 6. 1996, č. j. OHS/140/1996, kterým byl žalobci předepsán odvod finanční částky za trvalé odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu ve výši 289 980 Kč, a napadené rozhodnutí tak potvrdil. Z odůvodnění napadeného rozhodnutí se podává, že žalovaný neshledal na postupu prvostupňového orgánu žádné pochybení, prvostupňové rozhodnutí má, dle jeho názoru, oporu v zákoně č. 334/1992 Sb. a vyhlášce č. 13/1994 Sb. Žalobci byla vyměřena částka představující odvod za trvalé odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu, a to pro stavbu, kterou žalobce realizoval. Pokud jde o stanovenou výši odvodu, žalovaný odmítl námitky žalobce, že při jejím výpočtu prvostupňový orgán pochybil, když částku vypočtenou dle přílohy k zákonu č. 334/1992 Sb. zvýšil na desetnásobek z důvodu vyšší ekologické váhy vlivu. Přestože aglomerace, na něž se tato zvýšení vztahují, jsou přílohou zákona č. 334/1992 Sb. vymezeny odkazem na dnes již zrušené vládní usnesení, lze takto vyměřené aglomerace pro potřebu výpočtu odvodu i nadále používat. Důvodem je skutečnost, že předmětné vládní usnesení je přílohou zákona č. 334/1992 Sb. a má proto normativní povahu. Nejde o případ, kdy by zákon na toto usnesení odkazoval pouze v poznámce pod čarou či vysvětlivce. Z uvedených důvodů proto žalovaný odvolání žalobce jako nedůvodné zamítl.

Rozhodnutí žalovaného napadl žalobce u Krajského soudu v Brně včas podanou žalobou. Dle názoru žalobce žalovaný i prvostupňový orgán pochybil při výpočtu finančního odvodu, který byl vypočten v nesprávné výši. Desetnásobné zvýšení odvodu nemá, dle názoru žalobce, v zákoně oporu, neboť usnesení vlády ČSSR č. 26/1983, na které zákon č. 334/1992 Sb. odkazuje, bylo zrušeno usnesením vlády České republiky č. 387 ze dne 14. 7. 1993. Provádění výpočtu na základě již neexistujícího vládního usnesení tak žalobce považuje za nezákonné. V této souvislosti odkázal na shodný právní názor, vyjádřený v obsahově shodné věci, a to v rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 16. 8. 1995. Žalobce dále vyjádřil nesouhlas s námitkou žalovaného, že stanovení výše odvodu bylo jednou z podmínek pravomocného územního rozhodnutí ve věci stavby na předmětných pozemcích se dnes nacházejících. Je sice skutečností, že v územním rozhodnutí je jako jedna z podmínek stanovena povinnost

zaplatit odvod za trvalé odnětí zemědělské půdy ze zemědělského půdního fondu, samotná povinnost (a tedy stanovení konkrétní výše odvodu) je však řešena samostatným rozhodnutím, které je žalobou napadeno. Z uvedených důvodů proto žalobce navrhl, aby rozhodnutí žalovaného bylo soudem zrušeno a věc vrácena žalovanému k dalšímu řízení.

Žalovaný ve svém vyjádření k návrhu žalobce zopakoval důvody, které ho vedly k vydání napadeného rozhodnutí. Uvedl, že na těchto právních závěrech trvá i nadále.

Dne 22. 7. 1998 obdržel Krajský soud v Brně přípis společnosti Q., a. s., se sídlem ve V., z jehož obsahu se podává, že zmíněná společnost je universálním právním nástupcem původního žalobce Q., s. r. o., V., zaniklého ke dni 14. 8. 1996 bez likvidace. Tato skutečnost je potvrzena výpisem z obchodního rejstříku žalobce, vyhotoveného Krajským obchodním soudem v Brně dne 14. 7. 1998, pod č. 4034/98, který byl v kopii předložen.

Z obsahu správního spisu předloženého žalovaným soud zjistil, že prvostupňový správní orgán, tj. Městský úřad V. – odbor hospodářské správy, svým rozhodnutím ze dne 10. 6. 1996, č. j. OHS/140/96, předepsal žalobci, ve smyslu § 11 odst. 2 zákona č. 334/1992 Sb. odvod finanční částky ve výši 289 980 Kč za trvalé odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu pro výstavbu areálu žalobce na parcele p. č. 2245/5, o výměře 1611 m², v k. ú. V. Lhůta splatností byla určena na 15 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto rozhodnutí. V odůvodnění rozhodnutí se prvostupňový orgán omezil pouze na konstatování předcházejícího souhlasu orgánu ochrany zemědělského půdního fondu s trvalým odnětím půdy ze zemědělského půdního fondu, jakož i na stavební povolení ke stavbě na předmětném pozemku se nacházející. Toto rozhodnutí bylo žalobci doručeno dne 13. 6. 1996, žalobce je napadl odvoláním, které bylo doručeno prvostupňovému orgánu dne 26. 6. 1996. Jak soud z originálu této listiny zjistil, žalobce prvostupňovému rozhodnutí vytýkal nesprávně stanovenou výši odvodu. Poukázal na skutečnost, že v dané věci není důvod k desetnásobnému zvýšení odvodu tak, jak to stanoví příloha k zákonu č. 334/1992 Sb. v části B, bodu C, neboť usnesení vlády, na které tato příloha odkazuje, bylo již před vydáním napadeného rozhodnutí zrušeno. Z uvedených důvodů proto žalobce navrhl, aby prvostupňové rozhodnutí bylo žalovaným změneno tak, že předepsaná částka k úhradě se mění na 96 660 Kč. Součástí správního spisu je též originál napadeného rozhodnutí, spolu s doručenkou prokazující jeho převzetí žalobcem.

Z připojeného spisu zdejšího soudu sp. zn. 30 Ca 201/94 soud dále zjistil, že věc shodné povahy byla Krajským soudem v Brně již pravomocně judikována. V rozsudku ze dne 16. 8. 1995 soud zaujal stejné stanovisko jako žalobce v dané věci, když dovodil, že takové usnesení, které v době rozhodování správního orgánu neexistovalo (neboť bylo zrušeno), nemůže být podkladem pro zařazení určitého pozemku do sídelních aglomerací, které vytyčovalo, a nemělo k němu být tedy při rozhodování přihlíženo. Z uvedených důvodů proto napadené rozhodnutí bylo v této věci zrušeno.

K r a j s k ý s o u d v Brně přezkoumal napadené rozhodnutí, jakož i řízení předcházející jeho vydání, a to v rozsahu, v jakém bylo žalobou napadeno (§ 249 odst. 2 o. s. ř.). Ve věci přitom rozhodl za podmínek vyplývajících z ustanovení § 250f odst. 1 písm. b) o. s. ř. bez nařízení jednání, když účastníci s tímto postupem shodně vyjádřili souhlas.

Žalobu neshledal důvodnou, a proto ji rozsudkem zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Spornou skutečností mezi účastníky je otázka, zda je při rozhodovací činnosti žalovaného i prvostupňového orgánu možné vycházet z vládního usnesení, které bylo v době rozhodování již zrušeno. K této otázce zaujímá Krajský soud v Brně následující stanovisko.

Při posuzování rozhodovací činnosti orgánu veřejné správy je třeba vycházet z tzv. principu legality. Jeho výrazem je skutečnost, že jakýkoliv akt veřejné správy (ať již povahy normativní či individuální) musí vždy vycházet ze zákona, tj. přímo ze zákona či z norem z něj odvozených. Tuto zásadu lze nepochybně dovodit z článku 2 odst. 3 a 4 ústavního zákona č. 1/1993 Sb. (Ústava České republiky), duplicitně je vyjádřena též v Listině základních práv a svobod (článek 2 odst. 2 a 3, článek 4). Žalovaný v daném případě rozhodoval na základě přímého zákonného zmocnění, jak vyplývá z ustanovení § 11 odst. 1 a 2 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, v platném znění (dále jen zákon č. 334/1992 Sb.). Při stanovování konkrétního rozsahu ukládané povinnosti přitom zákon výslovně odkazuje na svou přílohu (§ 11 odst. 2, věta první, zákona č. 334/1992 Sb.). Vlastní výpočet se v dané věci opírá o část B – skupina faktorů C, která se odvolává na blíže specifikované usnesení vlády ČSSR.

Základní otázkou, kterou je při posuzování oprávněnosti tvrzení žalobce nutno zodpovědět, je zhodnocení právní povahy vládního usnesení (v rovině obecné). Lze především konstatovat, že vládní usnesení není možné považovat za pramen práva. Tuto skutečnost soud dovoduje z dikce ustanovení článku 78 Ústavy České republiky, z něhož vyplývá, že vláda je k provedení zákona a v jeho mezích oprávněna vydávat nařízení. Výkladem a contrario tak lze dospět k závěru, že ústava nepřipouští, aby vláda k rozpracování zákonů vydávala jiné obecně závazné právní předpisy, než již zmíněné vládní nařízení. V této souvislosti sluší poznamenat, že soud ponechává stranou terminologické označení těchto aktů jako „nařízení“, když stejným pojmem ústava označuje i odvozenou normotvorbu jiných orgánů. K povaze vládního usnesení lze dále uvést, že je není možné považovat ani za individuální správní akt (rozhodnutí), a to mimo jiné proto, že individuální správní akt (na rozdíl od aktu normativního) musí vždy směřovat ke konkrétně určenému adresátovi veřejné správy, s cílem upravit jeho právní postavení či deklarovat určitou skutečnost. Usnesení vlády, kterým se stanoví hranice určitých sídelních aglomerací, povahu individuálního správního aktu z logiky věci mít nemůže. Lze tak konstatovat, že vládní usnesení je pouze

interním aktem orgánu veřejné správy, který bez dalšího není schopen vyvolávat jakékoliv účinky navenek, tedy vně organizační struktury vlády či orgánů jí podřízených. Jestliže tedy zákon ve své příloze, která je jeho nedílnou součástí, odkazuje na konkrétní usnesení vlády, nelze tento odkaz chápat jako ustanovení vztahující se k určité obecně závazné právní normě, konkrétnímu (již existujícímu) správnímu rozhodnutí, či snad diskreční pravomoci orgánu veřejné správy takové rozhodnutí vydat, a nelze proto aplikaci tohoto usnesení vázat na jeho platnost či účinnost. Tyto znaky jsou vždy svou povahou vázány k právním normám či rozhodnutím. Odkazuje-li tak zákon na obsah určitého vládního usnesení, nelze než dovodit, že se jedná o jistou legislativní zkratku. Dle názoru soudu tak chtěl zákonodárce z důvodů zachování přehlednosti a srozumitelnosti normy pouze odkázat na údaje (obsah) vládního usnesení tak, jak v něm byly v době přijetí zákona uvedeny. Případné pozdější zrušení tohoto usnesení je pouze, jak již bylo řečeno, aktem interní povahy, nemůže proto při rozhodování o výši odvodu za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu vyvolat žádné následky. Z uvedených důvodů proto soud nemůže tvrzením žalobce přisvědčit.

Podle ustanovení § 250j odst. 1 o. s. ř. zjistí-li soud, že přezkoumané rozhodnutí je v souladu se zákonem, rozsudkem žalobu zamítne.

Vzhledem k tomu, že žalobcem tvrzené nezákonnosti soud u napadeného rozhodnutí neshledal, nezbylo mu, než žalobu zamítnout.

INHALT^{*)}

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 14** Die Veröffentlichung eines Artikels in der Tagespresse, in dem sich der Richter des Berufungsgerichtes über die Berufung gegen das Urteil des Gerichtes der ersten Stufe in dem Sinne äußert, ob dieses Urteil richtig ist oder nicht, kann den Zweifel über seine Objektivität und Unparteilichkeit erwecken. Gewährte der Richter tatsächlich dem Journalisten ein solches Interview, ist es dieser Zweifel, der den Grund für die Ausschließung aus den Handlungen des Strafverfahrens für sein Verhältnis zur Sache bildet (§ 30 Art. 1 StPO), und zwar ohne Rücksicht darauf, daß die publizierte Zitation der wirklichen Äußerung des Richters entspricht, wie er sie bei dem Interview mit dem Urheber des Artikels gemacht hat.
- Nr. 15** Die Herabsetzung des außerkontraktlichen Entgelts um 10% gemäß dem § 15a der Kundmachung Nr. 177/1996 Sml. (Tarif für Rechtsanwälte) betrifft den Gesamtbetrag des außerkontraktlichen Entgelts. Das bedeutet, daß in dem im § 12 Abs. 4 des Tarifs bestimmten Fall zuerst die Herabsetzung des außerkontraktlichen Entgelts um 20% durchgeführt wird, und erst dann wird der so berechnete Betrag des außerkontraktlichen Entgelts durch das Verfahren nach dem § 15a des Tarifs herabgesetzt.
- Nr. 16** Der in schriftlicher Form ausgefertigte Schlußvortrag des Verteidigers wird nicht als „schriftliche Eingabe dem Gericht, die die Sache selbst betrifft“ im Sinne des § 11 Abs. 1 Buchstabe d) der Kundmachung Nr. 177/1996 Sml., in der Fassung der Kündigung Nr. 235/1997 Sml. (Tarif für Rechtsanwälte) angesehen, deshalb gebührt dem Verteidiger für diese Handlung kein Entgelt.
- Nr. 17** Als unberechtigte Hinderung in der Ausnützung des Hauses oder der Wohnung im Sinne des § 249a Abs. 2 StG gilt auch der Fall, wenn der bisherige Mieter des Hauses oder der Wohnung es nach Beendigung des Mietverhältnisses ablehnt, auszuziehen oder das Haus oder die Wohnung zu räumen und geräumt dem Eigentümer zu übergeben. Das gilt ohne Rücksicht darauf, ob der Eigentümer des Hauses oder der Wohnung nach der Beendigung des bisherigen Mietverhältnisses dorthin selbst (bzw. mit seiner Familie) einziehen will, oder ob er das Haus oder die Wohnung einem neuen Mieter vermieten will. Die Ausnützung des Hauses oder der Wohnung von ihren Eigentümern kann nicht nur auf das Wohnen beschränkt werden; als Ausnützung des Hauses oder der Wohnung gilt auch die Berechtigung des Eigentümers, den Gegenstand seines Eigentums (Haus, Wohnung) für die Vermietung gegen Bezahlung einem Dritten überzulassen und in dieser Weise die Verwendungsgegenstände des Hauses oder der Wohnung auszunützen.
- Nr. 18** Werden die im § 202 Art. 2, 4 StPO vorausgesetzten Bedingungen erfüllt, kann die Abhaltung der Hauptverhandlung in Abwesenheit des Beschuldigten nur mit den Hinweisen auf die rechtliche Anspruchslosigkeit, die Tatschwierigkeit, bzw. die Wichtigkeit des Straftats nicht abgelehnt werden.
- Nr. 19** Die Berechtigung, die Muttersprache anzuwenden, gilt im Laufe des ganzen Strafverfahrens, also auch im Verfahren vor den im Strafverfahren tätigen Organen, die im Vollstreckungsverfahren gemäß dem Kapitel XX. der Strafprozedur entscheiden. Der Grund der nötigen Verteidigung im Sinne des § 36a Abs. 1 Buchstabe d) StPO (bzw. des § 36a Abs. 2 Buchstabe d) StPO) kann auch die Unkenntnis der tschechischen Sprache des Beschuldigten sein.

Entscheidungen in bürgerlichen, handelsrechtlichen und verwaltungsrechtlichen Sachen

- Nr. 16** Wird eine auszuräumende Wohnung in der Entscheidung, die zu vollstrecken ist, genügend konkret identifiziert, so daß sie bei der Vollstreckung nicht mit anderer Wohnung vertauscht werden kann, ist die Vollstreckbarkeit dieser Entscheidung nicht abzulehnen, nur weil sie den Stock oder die Etage nicht feststellt, in der die Wohnung gelegen ist.
- Der Umstand, daß eine ungenügende Bezeichnung der Wohnung die Vollstreckung hindert (daß nach ihr die konkrete Wohnung nicht auszuräumen ist), ist in der Regel erst bei der Durchführung der Vollstreckung einwandfrei feststellbar und im Rahmen der Erwägung über die Einstellung der Vollstreckung auf dem im § 268 Abs. 1 Buchstabe h) ZPO bestimmten Grund zu beurteilen.
- Ist das Mietverhältnis bereits in der Zeit der Verfügung der Vollstreckung auch für den zweiten Ehegatten des Ehepaares – der Gemeinmieter – erloschen, hindert der Umstand, daß die vollstreckbare Entscheidung die Verpflichtung nur einen der Ehegatten betrifft, die Wohnung auszuräumen, die Vollstreckung gegenüber diesem Verpflichteten nicht.

- Nr. 17** Der Vertrag über die Übertragung von Liegenschaften ist gültig, auch wenn der übertragende die selbe Liegenschaften früher einer anderen Person übertragen hatte, wenn die Eintragung des Eigentums nicht durchgeführt wurde.
- Nr. 18** Die Bestimmung des § 5 Abs. 5 des Gesetzes Nr. 87/1991 Sml., über die außergerichtlichen Rehabilitationen, gilt nicht nur in Fällen, wenn der Anspruch auf Herausgabe der Sache einer der berechtigten Personen von dem Verpflichteten in der Form des Abschlusses des Vertrages über die Herausgabe der Sache nicht vollständig befriedigt wurde, sondern auch in Fällen, wenn ihr Anspruch nur teilweise befriedigt wurde. Die festgestellte Bestimmung setzt die Gültigkeit des Vertrags über die Herausgabe der Sache voraus, die zwischen dem Berechtigten und dem Verpflichteten gemäß dem § 5 Abs. 3 desselben Gesetzes abgeschlossen wurde.
- Nr. 19** Der Vertrag über die Herausgabe der Liegenschaft gemäß dem § 9 Abs. 1 des Gesetzes Nr. 229/1991 Sml., über die Regelung der Eigentumsverhältnisse an Boden und sonstigen Landwirtschaftsvermögen, in der Fassung von späteren Vorschriften, dem das Bodennam durch seine Entscheidung gemäß dem § 9 Abs. 2 desselben Gesetzes zugestimmt hat, ist nicht ein Vertrag über die Übertragung des Eigentums im Sinne der Bestimmung des § 42 des Gesetzes Nr. 283/1993 Sml., über die Staatsanwaltschaft, in der Fassung von späteren Vorschriften. Die Bestimmung des § 11 Abs. 1 des Gesetzes Nr. 229/1991 Sml., über Boden, ist nicht eine Bestimmung, die die Freiheit der Vertragsparteien im Sinne der Bestimmung des § 42 des Gesetzes Nr. 283/1993 Sml., über die Staatsanwaltschaft beschränkt. Die Entscheidung über die Klagen wegen der Nichtigkeit der Verträge über die Herausgabe der Liegenschaften gemäß dem § 9 Abs. 1 des Gesetzes Nr. 229/1991 Sml., über die Regelung der Eigentumsverhältnisse an Boden und sonstigen Landwirtschaftsvermögen, in der Fassung von späteren Vorschriften, den das Bodennam durch seine Entscheidung gemäß dem § 9 Abs. 2 desselben Gesetzes zugestimmt hat, gehört in die Kompetenz der Gerichte. Das Verfahren wegen solcher Klagen verläuft gemäß dem 3. Teil, nicht gemäß dem 5. Teil der Zivilprozedur.
- Nr. 20** Eine eheliche Gütergemeinschaft, die vor dem 1. August 1998 erloschen ist, ist nach der Bestimmungen des Bürgerlichen Gesetzbuches in der Fassung, die bis zum 31. Juli 1998 gültig war, auseinanderzusetzen. Auch bei einer Auseinandersetzung der ehelichen Gütergemeinschaft, die durch die Eröffnung des Konkursverfahrens erloschen ist, bleibt das Prinzip der Gleichheit der Anteile der Ehegatten an dem Gemeinvermögen (§ 150. erster Satz, BGB) unberührt, der Ehegatte des Gemeinschuldners ist aber durch die Bestimmung des § 14 Abs. 1 Buchstabe k) des Gesetzes Nr. 328/1991, über das Konkurs- und Ausgleichsverfahren, in der Fassung von späteren Vorschriften (im folgenden nur „Gesetz“ genannt), der Möglichkeit enthoben, beim Vermögen, mit dem der Gemeinschuldner unternehmen hat, Auseinandersetzung durch seine Anspruch ins ausschließliche Eigentum durchzusetzen. Als Vermögen im Sinne der Bestimmung des § 14 Abs. 1 Buchstabe k) des zitierten Gesetzes in Verbindung mit der Bestimmung des § 143 BGB gelten Sachen, Forderungen, sonstige Rechte und sonstige mit Geld schätzbare Werte, keineswegs aber Passiva (z.B. gemeinsame Schulden der Ehegatten); die können nämlich ein Teil der Konkursmasse des Gesamtschuldners sein (§ 6 des Gesetzes), weil es im Konkursverfahren es um die Forderungen der Gläubiger des Gesamtschuldners geht, die dem Regime der Bestimmung des § 20 ff. des Gesetzes unterliegen. Die Liegenschaften, die durch einen der Ehegatten beim Unternehmen während der Ehe erworben worden sind und mit denen er weiter selbst unternehmen hat, sind in der Regel keine Sachen, die der Ausübung seines „Berufs“ dienen. Die Forderung des Ehegatten des Gesamtschuldners, die nach der Eröffnung des Konkursverfahrens durch die Entscheidung des Gerichtes über die Auseinandersetzung der ehelichen Gütergemeinschaft begründet wurde, ist die Forderung der 3. Klasse (§ 32 Abs. 2 Buchstabe c) des Gesetzes). Das Verfahren über die Auseinandersetzung der ehelichen Gütergemeinschaft des Gesamtschuldners ist eine Spezialart der Streitigkeit, die durch den Konkurs entstanden ist, und durch die der Inhalt des Vermögens der Konkursmasse beschränkt wird, und die die Streitigkeit über die Abtrennung der Sache aus der Konkursmasse ersetzt. Der Konkursverwalter kann nur die Sachen veräußern, die nicht mehr aus der Konkursmasse abgetrennt werden können, und über deren endgültige Zugehörigkeit in die Masse keine Zweifel bestehen. Die Veräußerung der Sache ist in der Regel nach erfolglosem Ablauf der Frist möglich, die das Konkursgericht dem Subjekt bestimmt hat, der geltend macht, daß die Sache in die Aufstellung nicht eingefügt werden sollte, für die Klageerhebung gegenüber dem Verwalter, oder nach der Abweisung solcher Klage.

^{*)} Dieser Text wurde in der deutschen Sprache zwecks Informationen der Leser vom ORAC – Verlag vorbereitet.

- Nr. 21** Hat ein zuständiges Gewerkschaftsorgan entschieden, daß man in den erklärten Streik im Laufe des Tages tritt, wird die Anforderung der Bestimmung des § 17 Abs. 5 des Gesetzes Nr. 2/1991 Sml., über die Tarifverhandlung (in der Fassung von späteren Vorschriften), dann erfüllt, wenn das Namenverzeichnis der Streikenden dem Arbeitgeber spätestens an dem Tag vorgelegt (zugestellt) wurde, der dem Tag vorhergeht, nach dessen Ablauf man in den Streik treten wird. Der Tag, an dem die Frist abläuft (der Tag, der dem Streiktag vorhergeht), muß ein Arbeitstag sein. In der Streitigkeit über die Festsetzung der Gesetzeswidrigkeit des Streikes ist das zuständige Gewerkschaftsorgan als der Beklagte sachlich legitimiert; das Gesetz Nr. 2/1991 Sml., über die Tarifverhandlung, in der Fassung von späteren Vorschriften, räumt diesem Organ die Fähigkeit, ein Teilnehmer eines solchen Verfahrens zu sein, ein (§ 19, ein Teil des Satzes nach dem Strichpunkt der ZPO).
- Nr. 22** Bei der Bestimmung der Abgabe für die Entziehung des Bodens aus dem wirtschaftlichen Bodenfonds gemäß dem Gesetz Nr. 334/1992 Sml., über den Schutz des wirtschaftlichen Bodenfonds, in der Fassung des Gesetzes Nr. 10/1993 Sml., hat man gemäß dem Teil B der Anlage dieses Gesetzes, der Gruppe der Faktoren C, auch dann zu verfahren, wenn der Beschluß der Regierung ČSSR Nr. 26/1983 durch den Beschluß der Regierung der Tschechischen Republik vom 14. 7. 1993 Nr. 387/1993 aufgehoben wurde.

CONTENTS*)

Resolution in Criminal Law Cases:

- No. 14** The article in a daily where the judge of the court of appeal before taking decision about the appeal against the first instance judgment expresses his opinion whether the decision is just or not might cause doubt about his detachment and impartiality. If the judge really has made such an interview this doubt causes the exclusion of the criminal procedure actions because of his relation to the case (Section 30, par. 1, subsect. e/ of the Criminal Procedure Code) regardless of the fact whether the published citation is in conformity with the real expression of the judge made during the interview.
- No. 15** The 10 % reduction of the outside – of – contract fee pursuant to Section 15a of the Decree No. 177/1996 Coll., (Lawyer's Fee) deals with the whole amount of the outside – of – contract fee. It means that in the case mentioned in Section 12 par. of the Lawyer's Fee is the outside – of – contract fee first reduced about 20% and then is the calculated amount reduced by the procedure pursuant to Section 15a of Lawyer's Fee.
- No. 16** Closing speech of a barrister made in a written form shall not be considered as a „written memorial to the court concerning the merits of the case“ in the sense of Section 11, par. 1, subsect. d) of the Decree No. 177/1996 Coll., as amended by the Decree No. 235/1977 Coll., (Lawyer's Fee), and that is why the fee for this act does not belong to him.
- No. 17** The fact that the current tenant of the real estate or flat after the rent has finished refuses to leave and the he refuses to vacate the house or flat and pass it on the owner is to be considered as unlawful obstruction of using the house or flat in the sense of Section 249a, par. 2 of the Criminal Code. It is valid regardless of the fact whether the owner wants after the current rent finishes to move to the house or flat alone (respectively with his family) or he wants to rent it to a new tenant. Owner's using of the house or flat shall not be restricted only for inhabiting the place, owner's using of the house or flat means as well the right of an owner to rent his ownership (flat, house) to another person for payment (rent) and to fructify this way the house or flat.
- No. 18** If the conditions mentioned in Section 202, par. 2, 4 of the Criminal Procedure Code are fulfilled the main hearing without the accused cannot be dismissed only because of juridical or material difficulty or as the case may be of the gravity of the crime.
- No. 19** The right of using the maternity language applies to the criminal proceedings as a whole, also to the proceedings before criminal authorities deciding in the executive proceedings pursuant to chapter XX. of the Criminal Procedure Code. The fact that the accused does not speak Czech might cause the necessary defence pursuant to Section 36a, par. 1, subsect. d) or Section 36a, par. 2, subsect. d) of the Criminal Procedure Code.

Resolution in Civil Law, Business Law and Administrative Law Cases:

- No. 16** If the flat which is to be vacated through the eviction is identified with a sufficient certainty that during the execution of eviction it cannot be confused with another flat than the decision shall not be considered unexecutive only because it does not mention floor or storey where the flat is situated. The fact that an insufficient specification of the flat restrains the execution of the decision (that the concrete flat cannot be vacated) could be usually reliably found out only when executing the decision and it is to be considered in the framework of considerations about discontinuing the execution of decision pursuant to Section 268, par. 1, subsect. h) of the Civil Procedure Code. If in the material time of ordering the execution of decision the lease has already extinguished for the other of spouses – the co – lessees of the flat than the fact that the executed decision imposes obligation to vacate the flat only to one of the spouses does not restrain ordering the execution of the decision against this obligated person.
- No. 17** The contract about transferring real estates is not invalid only because of the fact that the transferor has already transferred the same real estates to another person but the ownership of this person has not been entered in the register.
- No. 18** Regulation of the Section 5, par. 5 of the Law No. 87/1991 Coll., on Out – of – Court Rehabilitations, applies not only to cases where the title of any of the entitled persons for being delivered the thing has not been satisfied through the agreement about delivering the thing but as well to those cases where this title has been satisfied only partially.

*) This text in the English language has been prepared for readers' information by ORAC publishing house.

No. 19

The agreement about transferring real estates pursuant to Section 9, par. 1 of the Law No. 229/1991 Coll., on Regulation of Ownership Relations to Land and Other Agricultural Property, as amended later, approved by the decision of the land authority pursuant to Section 9, par. 2 of the above mentioned law is not the contract about transferring the ownership in the sense of Section 42 of the Law No. 283/1993 Coll., on State Prosecution, as amended later. The regulation of Section 11, par. 1 of the Law No. 229/1991 Coll., on Land, is not the regulation which restricts the contractual freedom of parties in the sense of Section 42 of the Law No. 283/1993 Coll., on State Prosecution. It is the competence of courts to decide actions on validity of agreements about transferring real estates pursuant to Section 9, par. 1 of the Law No. 229/1991 Coll., on Regulation of Ownership Relations to Land and Other Agricultural Property, as amended later, which are approved by the decision of the land authority pursuant to Section 9, par. 2 of the mentioned Law. Procedural matters of these actions are dealt with part third, not fifth of the Civil Procedure Code.

No. 20

The tenancy by entirety, expired before 1. August 1998, shall be settled pursuant to regulation of Civil Code valid till 31. July 1998. Even when settling the tenancy by entirety which has expired through declaration of bankruptcy, the principle of equality of spouses' share of the common assets (Section 150, first sentence of the Civil Code), the spouse bankrupted is through the regulation of the Section 14, par. 1, subsect. k) of the Law No. 328/1991 Coll., on Bankruptcy and Settlement, as amended later, („the law“) discharged of the possibility to enforce settlement of the assets which had been used by the bankrupted for business to his exclusive ownership. Assets according to Section 14, par. 1, subsect. k) of the cited law read together with Section 143 of the Civil Code means things, claims, other rights and other values measured in money but not liabilities (for example co-debts of spouses), those cannot form the part of assets in bankruptcy (Section 6 of the law) as because the bankruptcy proceedings deal with claims of bankrupt's creditors regulated with Section 20a and further of the law. Real estates which one of the spouses has acquired during the matrimony by business and than has used alone for his business do not usually form things serving for his „job“. A claim of the bankrupted spouse founded by the decision of the court about settlement of the tenancy by entirety after declaration of bankruptcy is the claim of third class (Section 32, par. 2, subsect. c) of the law). The proceedings about settlement of the tenancy by entirety of the bankrupted forms a special type of proceedings caused by bankruptcy which delimitates the scope of assets in bankruptcy and which substitutes the litigation about excluding the thing from the assets in bankruptcy. The bankruptcy trustee is allowed to monetize only those things which cannot be excluded from the assets any more and he has no doubt about the fact that they definitely belong to the assets. Turning the thing into cash is usually possible after the vain expiration of the due term for the action against the trustee or for dismissal of the action granted by the bankruptcy court to those persons who submit that the thing had not to be enlisted.

No. 21

If the responsible trade union authority has decided that the announced strike would begin during the day than the demand of Section 17, par. 5 of the Law No. 2/1991 Coll., on Collective Bargaining (as amended later) is fulfilled when the list of names of employees on strike is submitted (delivered) to the employer at least (lastly) on the day before the day after its expiration the strike is to begin, the day when the term expires (the day before the day the strike is to begin) must be the labour day. In the litigation about unlawfulness of the strike the trade union authority is materially legitimated for being a defendant. It is this authority which is pursuant to the Law No. 2/1991 Coll., on Collective Bargaining (as amended later) able to be a procedural party.

No. 22

When setting the tax for removal of the land from agricultural land register pursuant to Law No 334/1992 Coll., on Protection of Agricultural Land, as amended by the Law No. 10/1993 Coll., the procedure pursuant to part B of the annex to this law, group of factors C, was valid even after the Decision of the CSFR Government No. 29/1983 has been abolished on 14. 7. 1993 through the Decision of the Czech Government No. 387/1993.

Orac *nihovnicka*

Pavel Vantuch

**PODEZŘELÝ
PODNIKATEL**

Orac

Objednávky zasílejte na adresu:

Nakladatelství Orac, s. r. o., Vinohradská 184, 130 52 Praha 3

Tel.: 02/6713 2151, fax: 02/6713 2134, e-mail: orac@its.cz

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené předpisem, jenž se opírá o zákonné zmocnění. Jejím vydavatelem je Nejvyšší soud České republiky. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazení rozhodnutí do Sbírky rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Index 47 301

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 3/2000 (ročník LII) z 22. 2. 2000.

Vydává Nejvyšší soud ČR v Nakladatelství ORAC, s. r. o., Praha.

Připomínková místa: Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti ČR, Ministerstvo vnitra ČR, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství.

Předseda redakční rady: JUDr. Pavel Kučera.

Redigují: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Karel Hasch, JUDr. Pavel Krbek a JUDr. Zdeněk Krčmář.

Adresa redakce: 657 37 Brno, Burešova 20, tel. 05/41593111.

Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.

Rozšiřuje, objednávky předplatného přijímá a informace o prodeji a odběru podává:

Nakladatelství ORAC, s. r. o., Vinohradská 184, 130 52 Praha 3.

Administrace: Nakladatelství ORAC: tel.: 02/6713 2177, fax: 02/6713 2134, e-mail: orac@its.cz.

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou, s. p., Odštěpný závod Přeprava, Praha, č.j.: 2969/95, ze dne 12. 9. 1995.

Distribuce: Česká pošta, s. p., Postservis OZ Přeprava.